

ภาวธรรมะ
หนึ่งใจเดียว.



ธรรมะเล่มน้อย

๑/๑๒

ภาวะธรรมดาแห่งชีวิตมนุษย์

พุทธทาสภิกขุ

ISBN 978-616-94009-2-9

พิมพ์ครั้งที่แรก กรกฎาคม ๒๕๖๕

จำนวน ๑,๕๐๐ เล่ม

การบรรยาย คำบรรยายวันเสาร์ ภาคมาฆบูชา ๒๕๖๖

วันที่แสดง ๑ มกราคม ๒๕๖๖

ภาพปกกันเดียวโดย กะว่าก้า

ที่ปรึกษา พระครูธรรมรัต (ธนัญชัย เตชปญฺโญ) และกลุ่มสื่อสารงานธรรม

ผู้ถอดเสียง กลุ่มสโมสรรธรรมทาน

บรรณาธิการ นันทรัตน์ ศุภวราพงษ์

รูปเล่ม Art and Soul

พิสูจน์อักษร กลุ่มงานจดหมายเหตุ

พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์ดี จำกัด โทร. ๐ ๒๔๐๑ ๙๔๐๑

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดย

มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

สวนวชิรเบญจทัศ (สวนรถไฟ) ถนนนิตยมิตรไฟสาย ๒

แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

สมทบหนังสือ



ไลน์ @codhammaspace

โทร. ๐ ๒๙๓๖ ๒๘๐๐ ต่อ ๕๑๐๑

อีเมล cds@bia.or.th

ธรรมทาน กับ การทำหนังสือ

ที่ใครจะรู้ว่า ต่างกันอย่างไร ลองแยกเล่มหนังสือ ออกดู จะเห็นว่า มีอยู่สองอย่าง คือ กระดาษที่พิมพ์ กับ ความรู้ หรือคุณธรรมที่ดี ที่บรรจุในหนังสือเล่มนั้น. การ ทำหนังสือ ย่อมหมายถึง การหาความรู้ ด้วยเอาตามตามตัว การ พร้อมทั้งการหากระดาษ และ ~~กระดาษ~~ ^{งาน} ในกรณี หนังสือหนึ่ง อย่างก็พอ ทั่วไป.

ส่วนการ ธรรมทาน ย่อมไม่เป็นอย่างนั้น ความรู้ นั้นให้เปล่า ก็ได้ว่า, ส่วนกระดาษ หรือ วัสดุ นั้น ให้รู้ ตามรู้ นั้น มัก ต้อง ขอคืน เช่นเดียวกับกระดาษที่ ให้ ให้ให้แก่อุปการพระที่วัด. ขอคืน เพราะคน ต้องไปใช้ไปถวาย อีกหลายครั้ง! จนกระทั่งถึงวัดที่วัด.

งานธรรมทาน มักถูกมองว่าเป็นการทำหนังสือไป ขอจบพิจารณาแล้ว ด้วยดี ทั้งสองอย่าง, จะได้เห็นใจ กันดี, และร่วมมือกันดี.

ธรรมะ เล่มเดียวจบ.

เล่มเดียวจบ.

๑.ภาวะธรรมดาแห่งชีวิตมนุษย์ ๒.จิตตภาวนา คือชีวิตพัฒนา ๓.ผลของจิตตภาวนาคือ มรรค ผล นิพพาน ๔.ผลของจิตตภาวนาคือ มรรค ผล นิพพาน (ต่อ) ๕.จิตตภาวนาในแง่ของไสยศาสตร์ ๖.แนวสังเขปต่างๆ ไปของการพัฒนา ๗.มอง คูปริทัศน์แห่งชีวิตในทุกแง่ทุกมุม ๘.พฤษยา แห่งชีวิตชนิดสมบูรณ์แบบ ๙.อะไรๆ ในชีวิต สักแต่ว่าเป็นเรื่องของจิตสิ่งเดียว ๑๐.อะไรๆ ก็เป็นสักแต่ว่าธาตุ ๑๑.สังขารและวิสังขาร ๑๒.สรุปความธรรมะเล่มน้อย

* เล่มเดียว บรรยายหลายครั้ง รวมเข้าเป็นหนังสือเล่มเดียว, จบ คือครบทุกเรื่องที่ควรจะมี

สารบัญ

ความมุ่งหมายในการบรรยาย	๘
ข้อที่ ๑ ชีวิตมีหลายแบบตามเหตุปัจจัย	๑๓
ข้อที่ ๒ รู้จักธรรมชาติของชีวิต	๒๑
ข้อที่ ๓ มีร่างกายและจิตได้ โดยไม่ต้องมีตัวตน	๒๘
ข้อที่ ๔ รู้เรื่องธรรมชาติของจิต	๓๓
ข้อที่ ๕ ต้องเข้าใจเรื่องจิตให้ถูกต้องมิฉะนั้นจะหลงไสยศาสตร์	๓๗
จิตมีความรู้ผิดมาตั้งแต่เกิด ก็เลสจึงมีมาก	๔๒
ต้องต่อสู้ด้วยธรรมะมิให้กิเลสเกิด	๔๕
ต้องศึกษาปฏิบัติธรรมอย่างสันติวิธีโก	๔๘

ภาวษธรรมยา
หนังสือธรรมะ.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายวันนี้ เป็นการบรรยายวันเสาร์แรกแห่งปีใหม่ เราได้หยุดการบรรยายมาสัปดาห์หนึ่ง บัดนี้มาถึงงวดที่จะต้องบรรยายต่อไป. วันนี้เป็นวันแรก แห่งการบรรยายประจำวันเสาร์งวดนี้ ซึ่งท่านทั้งหลายก็พอจะทราบได้ว่า การบรรยายเป็นงวดๆ เป็นเรื่อง เป็นชุดๆ, เมื่อจบการบรรยายงวดหนึ่ง ก็ได้เรื่องชุดหนึ่ง สมบูรณ์ในข้อธรรมะเรื่องหนึ่งๆ เพื่อความสะดวกแก่การศึกษา การบรรยายชุดนี้เรียกว่าชุด ภาคมาฆบูชา ซึ่งมี ๓ เดือน ประมาณ ๑๓ หรือ ๑๔ ครั้ง.

ความมุ่งหมาย ในการบรรยาย.

การบรรยายชุดนี้ อาตมาตั้งใจที่จะได้คำบรรยายพิเศษสักชุดหนึ่ง, สักชุดหนึ่ง เพื่อแก้ปัญหาที่กำลังมีอยู่ คือว่า เราจะหาหนังสือเล่มเดียวจบ ในเรื่องสำหรับจะศึกษาและปฏิบัติ สำหรับคนทั่วไปไม่ได้, มันมีกระจายอยู่ในหนังสือมากมายมหาศาล เขาก็ติดตามไม่ไหว, จึงตั้งใจว่า จะให้มีหนังสือเล่มเดียว ครบ สำหรับการศึกษาคณะธรรมดาสามัญ. ดังนั้นจึงให้ชื่อธรรมบรรยายชุดนี้ว่า ธรรมะเล่มเดียวจบ, ธรรมะเล่มน้อย เล่มเดียวจบ. ขอพึงให้ได้ ซึ่งมันก็ต้องมีการบรรยายหลายครั้งเหมือนกัน, เมื่อหลายครั้งมารวมเข้าเป็นหนังสือเล่มเดียว มันมีจบคือครบทุกเรื่องเท่าที่ควรจะมี สำหรับคนทั่วไป; อาตมาเลยให้ชื่อชุดนี้ว่า ธรรมะเล่มน้อย หรือธรรมะเล่มเดียวจบ.

การบรรยายจะมีไปตามลำดับ ตามเรื่องที่จะทราบก่อนทราบหลัง ที่จำเป็นสำหรับคนธรรมดาสามัญทั่วไปจะได้ศึกษา. ฉะนั้นในเรื่องแรกสำหรับการบรรยายในวันแรกนี้ มีหัวข้อว่า ภาวะธรรมดาแห่งชีวิตมนุษย์ คือเราบรรยายเรื่องมนุษย์, บรรยายเรื่องของมนุษย์ บรรยายเพื่อมนุษย์ จะได้เป็นมนุษย์สูงสุดตามที่มนุษย์จะเป็นได้,

จึงต้องพูดกันถึงเรื่องธรรมชาติธรรมดาของชีวิตมนุษย์ ให้เป็นที่
เข้าใจ โดยหลักพื้นฐานทุกแง่ทุกมุมกันเสียก่อน ว่าธรรมดาของมัน
มีอยู่อย่างไร, แล้วเราจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับ ด้วยการพัฒนาให้มันเจริญ
งอกงามขึ้นมาได้อย่างไร, และจะไปถึงไหนกัน, โดยเจตนาว่า ผู้ที่
ศึกษาและปฏิบัติแล้ว จะสามารถพัฒนาชีวิตนั้น ให้เจริญงอกงามไป
ตามทางของธรรมะ และเขาก็ได้ประสบผลสำเร็จในขั้นสุดท้าย คือ
เป็นมนุษย์ที่หมดปัญหา.

ฟังดูแล้วก็น่าขัน ที่ว่า มนุษย์นี้ไม่มีอะไรมาก นอกจากมัน
หมดปัญหา คนทั่วไปมันมีปัญหาเรื่อย, ปัญหานั้นปัญหานี้ไม่มีที่สิ้นสุด
ทยอยกันมา, มันจะต้องไปถึงขีดสูงสุดขีดหนึ่ง ซึ่งอยู่เหนือปัญหาโดย
ประการทั้งปวง. ถ้าพูดเจาะจง มันก็คือเป็นพระอรหันต์นั่นเอง; ถ้า
พูดอย่างนี้ก็จะพากันกลัวเสียอีก เพราะว่าคนโดยมากก็กลัวความเป็น
อรหันต์ ว่าดีเกินไป ว่าสูงเกินไป, ว่าใช้กับเราไม่ได้. ขวนให้เป็นพระ
อรหันต์นั้น คุณน้อยคนจะเอา เพราะเห็นว่ามันดีเกินไป, นี้ จึงติดอยู่
ที่นี่ คือเป็นมนุษย์ที่อยู่ในท่ามกลางปัญหา, มีปัญหาอยู่ตลอดเวลา,
หมดปัญหาต่ำๆ แล้วก็ปัญหาสูงๆ ขึ้นมา จนเดี๋ยวนี้ก็ยังมีปัญหา.
อยู่ในโลกมนุษย์ก็มีปัญหา, ขึ้นไปอยู่ในโลกสวรรค์ก็มีปัญหา, อยู่ใน
พรหมโลกก็ยังมีปัญหา, นี้แม้ว่าจะมีจิตใจของเรานี้เป็นอย่างไรในเมือง
สวรรค์ ก็ยังมีปัญหา, มีจิตใจเหมือนกับพวกพรหมอยู่ในพรหมโลก ก็
ยังมีปัญหา.

ปัญหาใหญ่ยิ่งก็คือปัญหาเรื่องตัวกู-ของกู, ปัญหาเรื่องมีความใฝ่ว่ามีตัวกู-ของกู, แล้วมันก็ปรุงแต่งความอยากความต้องการไม่มีที่สิ้นสุด, แล้วมันก็ได้อะไรมา ชนิดจะให้เกิดปัญหาแปลกๆ ใหม่ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด, มนุษย์จึงมีปัญหาที่ไม่มีที่สิ้นสุด, นี้เรียกว่าธรรมชาติของมนุษย์ ธรรมชาติของมนุษย์.

ถ้ามันไปถึงที่สุดแห่งปัญหา เป็นมนุษย์ที่ไม่มีปัญหา นั่นแหละคือสิ่งสูงสุด เรื่องก็จบ; ถ้าไปถึงนั่นท่านก็เรียกว่าจบ ในภาษาบาลีก็เรียกว่า **จบพรหมจรรย์**; ไม่มีอะไรที่จะต้องประพาศให้ดีขึ้นนั้นอีก, คือไม่มีอะไรที่จะต้องประพาศให้ดีขึ้นนั้น หรือให้ดีขึ้นไปกว่านั้นอีก มันจบเรื่อง. เราสู้กันก็แต่ว่าจบเรื่องเมื่อเป็นพระอรหันต์; เดียวนี้ก็มาพูดให้ชัด ให้ลงเป็นธรรมดาสามัญสักหน่อยว่า มันเป็นมนุษย์ที่จบ ก็เมื่อไม่มีปัญหา เมื่อหมดปัญหาโดยประการทั้งปวงมีชีวิตอยู่ โดยปราศจากสิ่งที่เรียกกันว่าความทุกข์ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม.

ถ้าท่านทั้งหลายสนใจ และไม่กลัวว่ามันจะดีขึ้น บางทีเราจะพูดกันได้ จะพูดกันรู้เรื่อง; ถ้าเข้าใจว่ามันดีขึ้น จิตใจมันไม่สนใจ โดยแท้จริงมันไม่อยากจะสนใจ แล้วมันก็พูดกันไม่รู้เรื่อง, ป่วยการเปล่าที่ทุกคนพูดและคนฟัง. นี่ก็คือปัญหาที่มันกำลังประสบอยู่กับพวกเรา, โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ก็คืออาตมา ซึ่งมีหน้าที่จะบรรยายธรรมะแก่ท่านทั้งหลาย, เท่าที่ทำมาเป็นสิบๆ ปีมันก็รู้สึกอย่างนี้: รู้สึก

เป็นปัญหาที่ว่าเราไม่สามารถจะจูงกันไปให้ถึงระดับสูง คือหมดปัญหา
ได้ เพราะเหตุหลายอย่างที่กล่าวมาแล้ว.

ส่วนมากก็เห็นว่าดีเกินไป ไม่มีรสไม่มีชาติไม่สนุก สู้อยู่ในกอง
อบายมุขขึ้น ๆ ลง ๆ นี้ไม่ได้; แม้ว่าจะเป็นคนธรรมดาสามัญ ไม่ได้
ลุ่มหลงในอบายมุข ก็ยังเห็นว่ามันไม่ใช่เรื่องของเรายู่นั้นเอง. เรื่อง
ที่ดีที่สุดของพระพุทธศาสนานั้น ไม่ใช่เรื่องสำหรับเรา, ไม่ใช่เรื่องของ
เรายู่นั้นเอง; เป็นอย่างนี้กันทั้งพระทั้งฆราวาส, พวกพระในวัดก็เป็น
อย่างนี้. ที่สังเกตเห็น เขาไม่ได้สนใจ อย่างยิ่ง อย่างแท้จริง ด้วย
จิตใจทั้งหมด ในเรื่องของธรรมะ ที่จะทำให้อัปสูระดับสูงสุด คือผู้หมด
ปัญหา, แม้จะทนฟังเรื่องนี้ก็นั่งเหม่อ ๆ นั่งใจลอย นั่งหลับใน อย่างที่
กำลังเป็นอยู่แล้วนี่ก็ได้, ไม่มีใครสนใจที่จะติดตามอย่างละเอียดลออ
ไปสนใจเรื่องเล่นเรื่องหัว, ไปดูหนังสือที่พวกพระสมัยนี้เขาลงทุนซื้อมา
ดูบ้างซิ, ไปค้นหนังสือที่พวกพระสมัยนี้เขามีกันอยู่ดูบ้างเถิดว่าเขา
มีหนังสืออะไรกัน. มันมีหนังสืออื่นไม่เกี่ยวกับเรื่องดับทุกข์, ไม่เกี่ยวกับ
เรื่องหมดกิเลสและหมดทุกข์เลย, หนังสืออ่านเล่นก็มีมาก, หนังสือ
วิชาทั่ว ๆ ไปไม่เกี่ยวกับดับทุกข์โดยตรงก็มีมาก. เขาอยากจะเป็น
นักปราชญ์ผู้มีชื่อเสียง ในทางภาษาในทางวิชาพิเศษอย่างนั้นอย่างนี้;
ธรรมะแท้จริงในระดับสูงสุด จึงยังคงเป็นหมันอยู่จนกระทั่งทุกวันนี้.
คนที่เอามาพูดมาสอนนั่นแหละ มันจะกลายเป็นคนบ้าเอง เขาว่ามัน
เอาเรื่องที่ไม่ตรงกับความต้องการของผู้ฟังมาสอน.

นี่คือปัญหาที่ได้ประสบมาตลอดเวลา จึงมีความตั้งใจว่า จะต้องมือนั่งสอัสกเล่มหนึ่ง เพื่อแก้ปัญหาลเหล่านี้ จึงพยายามพูดด้วยการบรรยายชุดนี้ แต่จะประสบความสำเร็จหรือไม่ ก็ยังเป็นปัญหาอยู่อีกนั่นเอง. อาตมาก็ยังไม่เชื่อว่า มันจะประสบความสำเร็จ คอยดูกันต่อไปก็แล้วกัน.

ทีนี้ก็พูดกันให้เป็นข้อๆ ย่อยๆ เพื่อฟังง่าย ศึกษาง่าย ธรรมชาติแห่งชีวิตมนุษย์ตามธรรมดานั้นเป็นอย่างไร ที่เราควรจะทราบเป็นประเด็นๆ คือเป็นข้อๆ ไป. ขอให้สนใจเข้าใจชัดเจนทุกๆ ประเด็น.

ข้อที่ ๑ ชีวิตมีหลายแบบ ตามเหตุปัจจัย.

ข้อแรกที่สุด อาตมาอยากจะเสนอว่า ชีวิตนี้มันเป็นสิ่งที่มีได้หลายแบบ ตามเหตุตามปัจจัยของมัน. ท่านทั้งหลายฟังดูให้ดีว่า ชีวิตนี้มันเป็นไปได้หลายแบบหรือทุกแบบ ตามเหตุปัจจัยของมัน. ชีวิตแบบที่เรามีกันอยู่ เป็นๆ กันอยู่ตามธรรมดาเนี่ย แน่อนมันมีแล้วและเราต้องเห็นอยู่แล้ว; แต่มีเหตุมีปัจจัยของมันที่ทำให้เราต้องมีชีวิตแบบนี้, และขอให้เข้าใจต่อไปถึงว่า ชีวิตแบบอื่นมันก็มีได้อย่างเดียวกันนี้. ที่มันเลวมากกว่านี้ มันก็มีได้ง่ายๆ เหมือนกับที่เรากำลังมีแบบของเราอยู่อย่างง่ายๆ สำหรับเรา. ชีวิตแบบที่เลวๆ มันก็มีได้ง่ายๆ สำหรับคนเลวตามแบบของคนเลว, ชีวิตที่สูงขึ้นไปที่ดีที่ประเสริฐ จนถึงแบบของพระอรหันต์ มันก็มีได้อีกเหมือนกัน, มีได้ง่ายๆ ตามแบบของพระอรหันต์ แต่ว่าสำหรับผู้ที่จะเป็นพระอรหันต์.

เรา ควรจะมองให้กว้าง ทั่วไปหมดว่า โอ้ ชีวิตนี้จะมีได้หลายแบบ หรือหลายสิบแบบ แล้วแต่จะจัดให้มันแตกต่างกันมากน้อยเท่าไร, แต่ละแบบมีเหตุมีปัจจัยเครื่องปรุงแต่งของมันเอง. เราไม่รู้

เรื่องนี้ เราก็ปล่อยให้มันลอยไปตามยถากรรม, ปลอยไปตามยถากรรม แล้วแต่ว่ามันเป็นอะไร ตามความอยากความต้องการชั่วขณะของเรา.

พระเณรเข้ามาบวชนี้ ไม่รู้ว่าต้องการอะไรโดยแท้จริง แล้วก็ปลอยไปตามเหตุตามปัจจัยชั่วขณะ เห็นเพื่อนเขาเรียนนักธรรม ก็เรียนนักธรรม, เห็นเพื่อนเขาเรียนบาลีก็เรียนบาลี แล้วไม่รู้ว่าเรียนไปทำไม โดยเรียนไปเผื่อว่ามันจะดี หรือมันอาจจะเป็นหนทางที่จะได้ประโยชน์. อย่างนี้เรียกว่าไม่ได้รู้จักโดยแท้จริง ว่า จะทำอะไร, จะทำทำไม. นี่เรื่องเกี่ยวกับพระธรรม หรือเกี่ยวกับพระศาสนาโดยเฉพาะ สำหรับผู้ที่เข้ามาบวช.

ผู้ที่ไม่ได้เข้ามาบวช ที่อยู่ที่บ้านที่เมือง ก็ปลอยไปตามยถากรรม ของความต้องการเล็กๆ น้อยๆ แต่ละวันๆ ของกิเลส เพราะมันไม่รู้ทั้งหมด, มันไม่รู้จักทั้งหมด, มันไม่รู้จนสามารถจะรวบรวมเอาทั้งหมด, หรือรวบรวมเอาแต่สิ่งดีที่สุด เพราะมันไม่รู้ว่า มันเป็นได้. ถ้าเรารู้จักเหตุปัจจัยของชีวิตแบบนั้นๆ เราต้องการชีวิตแบบไหนชนิดไหน, เราต้องรู้เหตุปัจจัย สำหรับการปรุงแต่งแห่งชีวิตแบบนั้นๆ.

นี่ขอให้ท่านเข้าใจ หรือแนใจกันเสียก่อนสักข้อหนึ่งว่า ชีวิตนี้มีได้หลายแบบ แล้วแต่เหตุปัจจัยของมัน, และ เราอาจจะเลือกเอาที่ดีที่สุดได้ ถ้าเรารู้จักเลือก รู้จักต้องการ ไม่ปลอยไปตามยถากรรม.

สรุปความว่า เราไม่รู้ว่เราเกิดมาทำไม, เพื่อจะได้อะไร, เราไม่รู้ก็ปล่อยไปตามยถากรรม, ให้ความมยถากรรมมันเลือกเอาเองตามชอบใจมัน คุณมันเป็นเรื่องเกินบ้าบอไปเสียอีก, ให้ความเป็นยถากรรมมันเลือกเอาเอง ตามความชอบใจของยถากรรม. รู้สึกสงสารในข้อนี้ จึงพยายามที่จะพูดให้เข้าใจว่า มันมีเหตุปัจจัยเฉพาะที่จะปรุงแต่งให้ได้ตามที่ควรจะได้. ขอให้สนใจศึกษา ให้มากพอ ตามที่ท่านได้กล่าวไว้ แล้วเลือกเอาแบบที่เหมาะสมสำหรับเราที่สุด โดยความรู้ที่เพียงพอ, ไม่ใช่ละเมอๆ หรือทำเพื่อๆ เผื่อๆ ไปเท่านั้น, อาจจะมีชีวิตที่ดีที่สุด ที่ชอบใจเราที่สุด แต่เราไม่รู้จัก เราก็เลยไม่ได้.

อยากจะพูดว่า เราอาจจะทำชีวิตแบบหนึ่ง ให้เต็มไปด้วยความสุขสนุกสนาน ไม่มีความทุกข์เลย ก็ได้ ถ้าเรารู้จักทำจิตใจ : เรามีธรรมะในพระพุทธศาสนาทำจิตใจของเรา ให้อยู่ในสภาพที่เฉลียวณลาดแจ่มแจ้ง รู้จักสิ่งทั้งปวงตามที่เป็นจริง, ไม่ยึดถืออะไรเอามาไว้ให้เป็นของหนัก หรือเป็นความทุกข์. เรื่องที่เขาถือกันว่าเป็นความทุกข์ เราก็เห็นว่ามันเช่นนั้นเอง. หน้าที่ที่เราจะต้องทำ เราเห็นว่าดีแล้ว ประเสริฐที่สุดแล้ว เราก็พอใจ, เราจึงทำมาหากินอยู่ด้วยความพอใจ ในการทำงานที่กระทำ เป็นสุขที่ได้กระทำ ถ้าเราพอใจ.

เอาตมาไปยื่นดูเขาทำงานในโคลน, เขาจับปลากันในโคลน เลอะเทอะสกปรกแล้วเหม็นด้วย รกรุงรังไปด้วยขวากหนาม แต่เขาก็ทำ

กันอย่างสนุกสนานเลย เพราะว่าเขาชอบที่จะได้ปลา. เขาก็เพลิดเพลิน ในการที่ได้มาทีละตัวสองตัว, มันจะยุ่งยากลำบากสกปรกน่าเหม็น อย่างไม่รู้ก็ทำกันอย่างสนุกสนาน. ชีวิตนี้ก็เหมือนกันแหละ; ถ้าเรารู้จักจัดรู้จักทำ ทำความเพลิดเพลินให้เกิดขึ้นในการกระทำ มันก็ ไม้มีความทุกข์; ถ้ามันผิดหวังในบางกรณี เอ้า, มันเช่นนั่นเอง, มัน เป็นเช่นนั้นเองของธรรมชาติ, จะต้องไปเป็นทุกข์กับมันทำไม; ถ้ามัน เหนื่อยยากลำบาก ก็ยิ่งเห็นว่า เอ้า มันก็เป็นอย่างนี้เอง เหมือนกัน. ความเป็นอย่างนี้ฟังแต่ในแง่ดี, เอาจลที่ได้เป็นวัตถุประสงค์หมายอยู่เสมอ มันก็สนุก; ฉะนั้นเราได้มีงานที่สนุก และก็ได้ผลได้ประโยชน์มา หล่อเลี้ยงชีวิต.

แต่ว่าคนทั่วไปเขาไม่คิดกันอย่างนี้ เขาว่ามันเหน็ดเหนื่อย ลำบากยุ่งยาก, เขาคิดว่าวิธีอื่นมี ที่ไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยยุ่งยากลำบาก เช่นไปขโมย ไปจี้ ไปปล้นเขาก็ยังได้ พักเดียวได้เป็นล้านเป็นแสนก็มี; เมื่อเป็นเช่นอย่างนี้ก็ไม่มีใครที่จะอดทน ทำสิ่งที่ยากลำบากในหน้าที่ การงาน. อย่างว่าจะแจวเรือจ้าง จะถีบสามล้อ จะล้างท่อถนน จะกวาด ถนน จะอะไรก็ตามเถอะ ไม่มีใครชอบดอก เพราะว่าไม่รู้จักรับปรุง จิตใจให้มันชอบ.

ต้องศึกษาธรรมะให้เพียงพอ สามารถปรับปรุงจิตใจให้ชอบ สิ่งที่เป็นหน้าที่การงาน; แม้จะเหน็ดเหนื่อยเหงื่อไหลไคลย้อย ก็

ปรับปรุงจิตใจให้มันรัก ให้มันชอบ ให้มันพอใจได้ ก็เลยไม่มีความทุกข์ในหน้าที่การงาน. อุปมาเหมือนกับผีเสื้อ ทำมาหากินด้วยการเที่ยวสูบน้ำหวานในดอกไม้ ทำให้ธรรมชาติสวยงาม, ไม่มีความทุกข์เลย. มองดูกันแต่ในแง่ที่ว่ามนุษย์ก็สามารถจะทำได้ ให้ทำการงานสนุกสนานไม่มีความทุกข์เลย; แต่ต้องรู้จักปรับปรุงจิตใจ, ไม่ใช่มันจะทำได้เองตามธรรมชาติเหมือนผีเสื้อ ซึ่งมันเป็นได้เองตามธรรมชาติ, เราจะต้องรู้จักปรับปรุงจิตใจให้สนุกสนานในการทำงาน.

คนเขาไม่เชื่อถือว่า มันทำไม่ได้ หรือไม่อยากทำ มันต้องปรับปรุงจิตใจกันมากเกินไป ; แต่ขอให้สนใจเถิดว่า ทางนี้มันเป็นทางสำคัญที่จะรอดได้ :-

อย่างไร้เราเป็นลูกจ้างซักผ้าล้างจานนี้ ทำไมจะทำให้สนุกไม่ได้ล่ะ. เราอย่าเห็นเป็นความยากลำบาก เพราะมันก็ทำได้, แล้วมันก็ทำไปเรื่อย ๆ โดยไม่ต้องมีตัวตนที่น้อยอกน้อยใจเสียใจในโชคความอะไรทำนองนั้น, โดยเชื่อลงไปเถอะว่า มันเป็นของดี, มันเป็นของถูกต้อง, จนเรียกว่าเป็นธรรมะอย่างหนึ่งด้วยเหมือนกัน. ถ้าเราเป็นลูกจ้างล้างจาน ถูบ้านกวาดบ้าน หุงข้าว ทำข้าวปลาอาหาร, ทำอะไรก็ให้มันเป็นศิลปะสนุกสนานไปในการทำงานเหล่านั้น; แม้แต่จะกวาดบ้านหรือกวาดพื้นบ้านลานบ้านให้เตียนให้สวยงามนี้, ลองไปดูใหม่สิ กวาดด้วยความรักศิลปะ มันจะรู้สึกพอใจทุกครั้งทีกวาด, ทุกครั้ง

ที่กวาด พูดย่างนั้นเลย, มันจะเป็นสุขทุกครั้งที่กวาดเลย ไม่ใช่ต่อ
กวาดเสร็จแล้วจึงจะเป็นสุข เพราะมันสามารถกวาดให้ดีที่สุด ทุกครั้ง
ที่ไม่กวาดมันจะเฉียไป. แต่เดี๋ยวนี้ คนไม่ได้ทำด้วยจิตใจ, จิตใจมัน
อยู่ที่อื่น, แล้วบางทีก็รู้สึกว่างงานชนิดนี้งานโพร่ งานขี้ข้า ภูไม่รัก ภู
ไม่พอใจ มันก็ทำไม่ได้ ในการที่จะทำให้มันดี.

ถ้าเราจะถือให้ตรงตามความจริงว่า ไม่มีอะไรที่เป็นเรื่องโพร่
เรื่องขี้ข้า, ถ้ามันเป็นการทำงาน มันจะช่วยหล่อเลี้ยงชีวิตได้เหมือนกัน;
มันอยู่ที่จิตใจของเรา รู้จักคิดนึกหรือไม่ต่างหาก. ถ้าเราฉลาดพอ ก็
สร้างความพอใจขึ้นมาได้ ในการงานทุกชนิด ที่ไม่ใช่เป็นเรื่องบาป
เรื่องอกุศล, เป็นเรื่องที่ถูกต้อง แต่เขาถือกันว่าเป็นเรื่องที่ต่ำต้อย
เรื่องของคนชั้นต่ำ. ถ้าเราไม่มีปัญญาทำให้สูงไปกว่านั้น เราก็ต้อง
ยินดี, เราจะค่อยๆ มีปัญญาทำงานที่ดีกว่านั้น ง่ายกว่านั้น สูงกว่านั้น.
แต่ก็ต้องทำด้วยความพอใจ สมครใจ ทั้งหมดทั้งสิ้นอีกเหมือนกัน,
เราก็จะประสบความสำเร็จในการที่ว่า การงานนั้นแหละเป็นสวรรค์
ของเรา.

นี่ สรุปความนิดเดียวว่า ชีวิตนี้มีได้มากแบบ พัฒนาได้มาก
แบบ, แล้วบางแบบน่าอัศจรรย์ ประเสริฐ และมีปาฏิหาริย์อยู่ในตัวของ
มัน คือมันให้เกิดความพอใจที่สุดอย่างยิงได้ด้วยกันทั้งนั้น ถ้าเรารู้จัก
ทำจิตใจ. นี่ไม่พูดถึงการงานทุจริตของพวกคนพาล อันธพาลนั้นมัน

ก็เป็นที่พอใจของมัน เพราะเขามีจิตใจอย่างนั้น เขาก็พอใจในสิ่งเหล่านั้น. แต่พวกเราที่เป็นสัตว์บุรุษ ก็มีความพอใจตามแบบของสัตว์บุรุษ ก็มีความพอใจอย่างนี้. ความพอใจอย่างนี้ ได้ผลงานที่ดี ไม่ทำให้เกิดโทษ ลำบากยุ่งยากในภายหลัง จึงได้เลือกเอา.

ขอให้ยุติกันที่ว่า ชีวิตนี้มันมีมากแบบ เลือกได้ อย่งไ่เกินไป จนเลือกไม่ถูกต้อง, มันต้องเลือกมาได้อย่างหนึ่งเสมอ ที่เหมาะสมกับสถานะของเรา, จะเป็นคนโง่คนฉลาดมากน้อยเพียงไร อย่งไม่ต้องเสียใจ เพราะว่ามันอัปโชค ไม่มีวาสนา, ถ้าพอใจให้มีความสุขได้ แล้วก็เรียกว่ามันดี หรือมีโชคด้วยกันทั้งนั้น, เพียงแต่มันไม่เหมือนกัน.

ถ้าเราถือหลักกันอย่างนี้ ก็จะไม่มีการทำผิดทำชั่ว หรือเป็นอันธพาล จะไม่มีใครว่างงาน จะไม่มีใครที่จะว่างงาน, จะมีคนที่มีการงานทำกันอย่างสนุกสนาน และเป็นสุขในการทำงานอยู่ด้วยกันทุกคน. โรงเหล้าโรงยาโรงหนังโรงละครนั้นปิดได้ ปิดหมดเลยได้ เพราะไม่มีใครไป ไม่มีใครต้องการ; เพราะแต่ละคนมันสนุกสนานอยู่กับชีวิต การงานหน้าที่นั้นๆ, จะไม่ต้องหมดเปลืองเรื่องสำรวย สำราญ สำเร็จเกินความจำเป็น. อยู่แต่พอดีๆ มีความสงบสุข, ถึงเหน็ดเหนื่อยก็นอน หายเหนื่อยก็ทำงาน. เมื่อนอนก็เป็นสุข, เมื่อพักผ่อนก็เป็นสุข, เมื่อทำงานก็เป็นสุข, แล้วก็เอากันอย่างไร มันหมดแล้ว คือมันมีความสุขอยู่ทุกอิริยาบถ.

นี่ธรรมชาติเขามีให้เลือกถึงอย่างนี้; แต่คนมันโง่เอง มันเลือกเอาไม่ได้, มันไม่เลือกด้วยซ้ำไป, มันไม่รู้จะเลือกอย่างไร, ได้แต่คิดผิวๆ เฝินๆ : ดูตัวอย่างของการที่ไม่ต้องทำอะไรเหน็ดเหนื่อยแล้วก็ร่ำรวย, พอเขาบอกว่ามันมีได้ด้วยการเช่นสรวง บนบานผีสงอะไร มันก็ทำไปอย่างนั้นแหละ ด้วยหวังว่าจะรวย หรือว่าซื้อหอยซื้อสลากกินแบ่งอะไรกันไปตามเรื่อง ว่ามันจะรวย แล้วมันก็รวยไม่ได้, แต่ว่ามันรวยด้วยโรคประสาท มันเป็นโรคประสาทกันได้มาก ๆ.

นี่ ข้อแรกที่จะขอให้สนใจว่า ชีวิตมีให้เลือกหลายแบบ ครบทุกแบบแล้วก็ล้วนมีเหตุมีปัจจัยของมัน ที่เราจะต้องทำให้ถูกต้อง.

ข้อที่ ๒

รู้จักธรรมชาติ ของชีวิต.

ทีนี้ ข้อถัดไป อยากจะให้รู้ถึงธรรมชาติอีกข้อหนึ่งว่า เพราะคนเรามี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มันจึงมีเรื่อง ปัญญายุ่งยากลำบาก; ฉะนั้นอย่าไปทำเล่นกับ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นั้นแหละตัวเจ้าเหตุตัวการแหละ. เพราะมนุษย์หรือคนมันมี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แต่ละอย่าง ๆ มันมีความรุนแรง, แล้วมันก็ปรุงแต่งอะไรต่าง ๆ นานา จนมันมีปัญหาทุกอย่างเลย. ถ้ามันเป็นก้อนหิน ก้อนหินไม่มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มันก็ไม่มีปัญหา, ก็เห็น ๆ กันอยู่. แต่นี่คนมันไม่ใช่ก้อนหิน มันมี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ, แต่ละอย่าง ๆ มีขอบเขต, มีหน้าที่อะไรของมันกว้างไกลมาก, กว้างไกลมากไปตามแบบของมัน. ตา มันก็ทำหน้าที่ไปตามแบบของตา ไม่ซ้ำกับหูหรือจมูกเป็นต้น. ตามันสร้างปัญหาทางตามากเหลือประมาณ, หูก็สร้างปัญหาที่เกี่ยวกับหูกับเสียงนะเหลือประมาณ, จมูกก็เกี่ยวกับกลิ่น, ลิ้นคู่กับรส, กายคู่กับความรู้สึกทางผิวหนัง, ใจก็ทางจิต.

ปัญหาของมนุษย์ ซึ่งเป็นสัตว์มีชีวิต มันอยู่ที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นั่นเอง; ถ้าอย่ามี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มันก็ไม่มีปัญหา.

ถ้ามีกันน้อยหน่อยมันก็มีปัญหาน้อย. เช่นต้นไม้มันไม่มีตา มีหู จมูก ลิ้น กาย ใจ อะไรมากมายนัก หรือมันมีไม่ถึงกำหนด; ฉะนั้นปัญหาของต้นไม้มันก็มีน้อยกว่า, สัตว์เดรัจฉานมันก็มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ในลักษณะที่น้อยกว่า มีสมรรถนะน้อยกว่าของมนุษย์, ปัญหา มันก็น้อยกว่าของมนุษย์.

มนุษย์นี้มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ที่มีความสามารถกว้างขวาง, แล้วยังเสริมสร้างออกไปได้อีกมาก ให้ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มันขยายตัวออกไปได้มากมาย, แล้วมนุษย์ก็ชอบทำกันอย่างนั้น และกำลังทำกันอยู่อย่างนั้นทั้งโลก, เสริมปัญหา ทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ออกไป ด้วยสร้างสิ่งที่เอริดอ่อยสนุกสนานสวยงามเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้, แล้วก็หลงกันอยู่แต่กับเรื่องเหล่านี้ จนเห็นแก่ตัวจัด จะฆ่าเพื่อนมนุษย์ให้หมดทั้งโลก มันก็ไม่รู้สึกรว่าเป็นอะไร. นี่ความคิดมันหลงขนาดนี้ : ประโยชน์ของเราแล้วก็แล้วกัน, ถ้าไม่ได้เราก็จะต้องเอาให้ได้, ถ้าไม่ได้เราก็ต้องฆ่าคนที่มาขัดขวาง; ฉะนั้นเราจะทำสงครามรบราฆ่าฟันกัน, ฆ่ากันให้หมดโลก ก็ไม่เห็นแปลกอะไรนี่, เขาคิดกันอย่างนี้.

นี่เรื่องของ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มันถึงชีวิตนี้ไปในทางที่มีปัญหาทั้งนั้น อย่างรุนแรงด้วยกันทุกๆ ทาง. พระพุทธเจ้าท่านจึงตรัสว่า ตัวปัญหาตัวต้นตอของปัญหามันอยู่ที่นี้ ที่ผัสสะ คือการ

กระทบที่ตา หู จมูก ลึ้น กาย ใจ. อายตนะเป็นบ่อเกิดของทุกสิ่ง เพราะอายตนะเป็นที่กระทบให้เกิดความรู้สึก; เช่นเรามี ตา หู จมูก ลึ้น กาย ใจ เราจึงฉลาดขึ้นทุกวัน. เราคลอดมาจากท้องแม่แล้ว ตา หู จมูก ลึ้น กาย ใจ ก็ทำหน้าที่เพิ่มขึ้นทุกวัน, เพิ่มขึ้นทุกวัน. เด็ก ก็รู้อะไรมากขึ้นทุกวัน, ฉลาดขึ้นทุกวัน, รู้อะไรไกลออกไป, ไกลออกไป; เพราะว่า ตา หู จมูก ลึ้น กาย ใจ ของเขาทำงานแปลก ใหม่ เพิ่มขึ้นๆ ทุกวัน. ความรู้ที่ถูกต้อง มันก็มาจากการสัมผัส ตา หู จมูก ลึ้น กาย ใจ, ความคิดที่ผิดเป็นมิจฉาภิภูฏฐิ มันก็มาจากการสัมผัส ที่ตา หู จมูก ลึ้น กาย ใจ. การสัมผัสบางอย่างมันไม่มีโอกาส ของปัญญาของวิชา มันก็ผิด, สร้างความเห็นผิดใหม่ๆ ขึ้นมาอีก, ก่อนนี้ไม่เป็นมิจฉาภิภูฏฐิมากถึงขนาดนั้น, แต่เดี๋ยวนี้มีมิจฉาภิภูฏฐิมากขึ้นๆ เพราะการสัมผัสทางตา หู จมูก ลึ้น กาย ใจ มันหมุนไปทางผิด มันควบคุมไม่ได้.

เมื่อทำผิด แล้วมันก็เกิดผลร้ายผลดีที่เรียกว่าวิบากกรรม, กรรม ก็ดี วิบากกรรม ก็ดี มันมาจากสัมผัสทางตา หู จมูก ลึ้น กาย ใจ. ฉะนั้น นรกสวรรค์ ก็อยู่ที่นี้ : นรกก็อยู่ที่สัมผัสทาง ตา หู จมูก ลึ้น กาย ใจ, สวรรค์ก็อยู่ที่สัมผัสทาง ตา หู จมูก ลึ้น กาย ใจ. แต่เรา ไม่บอกกันอย่างนี้, เราไม่สอนกันอย่างนี้, ไปชะเง้อมองกันที่อื่นโน่น, ไม่มองว่ามันอยู่ที่ตา หู จมูก ลึ้น กาย ใจ. แม้แต่จะศึกษาเรื่อง

นิพพาน, มินิพพานกัน ก็ต้องศึกษากันที่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ; แต่เราก็ไปศึกษากันที่อื่น, แล้วหวังที่อื่น หวังในอะไรก็ไม่รู้, ไกลออกไปจนต้องคาดคะเน ต้องเชื่อคนอื่นอย่างโง่เขลาจนมลาย, มันเป็นเรื่องอย่างนั้น.

ถ้าเรารู้จักใช้ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ให้เป็นประโยชน์ที่สุดในการศึกษาแล้ว เราจะรู้อะไรหมดทุกสิ่ง; เพราะทุกอย่างมันมารวมอยู่ที่ความรู้สึगतตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ จริงๆ. แต่เราก็ไม่รู้ อย่างนี้ ไม่ถือหลักอย่างนี้, เราจะไปเรียนกันที่อื่น, มีหนังสือหนังสือตำรับตำราอย่างอื่นสำหรับไปเชื่อ สำหรับไปถือด้วยความยึดมั่นถือมั่น; ส่วน ตัวจริง ของจริง อยู่ที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นี้ ไม่สนใจ ทำไม่ถูก ไม่สามารถจะใช้ให้เป็นประโยชน์ได้.

ท่านผู้ใดต้องการจะมีธรรมะ จะรู้ธรรมะแล้ว ก็จงสนใจศึกษาทุกเรื่องเกี่ยวกับตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ, และก็เป็นเรื่องแรกที่สุดด้วย. ถ้าจะมีการถามกันขึ้นมาว่า อะไรเป็น ก ข ก กา ของพระพุทธศาสนา? ก็บอก ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นั่นแหละเป็น ก ข ก กา ของพุทธศาสนา; เริ่มเรียนพุทธศาสนาในขั้น ก ข ก กา ลงไปที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ, เรื่องพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อะไรนั้นไว้ทีหลังก็ได้, มันไม่ใช่เงื่อนไข, ไม่ใช่จุดตั้งต้นของปัญหา. ความทุกข์มันอยู่ที่ทำผิดทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ.

พระพุทธเจ้าท่านไม่อาจจะมาช่วยทำให้เป็นทุกข์ หรือช่วยให้
หายทุกข์ได้โดยตรง, ท่านได้แต่แนะนำ ให้จัดให้กระทำเกี่ยวกับตา หู
จมูก ลิ้น กาย ใจ. การแสดงเรื่องความทุกข์ก็ดี ท่านแสดงที่เรื่องของ
ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ, การแสดงเรื่องดับทุกข์ก็ดี ท่านก็แสดงเรื่อง
ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ; แปลว่าคำสอนทั้งหมด สอนเราให้รู้จักสิ่งที่
เรียกว่า ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ให้รู้จักควบคุมมัน, ให้รู้จักพัฒนา
มัน, ให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง แล้วจะไม่เกิดความทุกข์. เรื่องมันก็
จะจบกันตรงที่มันไม่เกิดความทุกข์ใดๆ ขึ้นมาได้เลย.

ฉะนั้น หนังสือเล่มน้อยเล่มนี้ ก็ต้องการให้ท่านทั้งหลาย
สนใจเรื่อง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ในฐานะเป็นเรื่องสำคัญที่สุดที่
มนุษย์จะต้องรู้, ไม่อย่างนั้นท่านจะแก้ปัญหาอะไรไม่ได้ในทางจิตใจ.

ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มันเป็นรากฐานของทุกเรื่อง ที่เกี่ยว
กับชีวิตของคนเรา, และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับใจ. ตา หู จมูก
ลิ้น กาย นี้มันก็เป็นประตูที่ใจจะสัมผัสกับสิ่งภายนอก, ใจก็สัมผัสใน
ภายในด้วย, สัมผัสเนื่องออกมาถึงภายนอกได้ด้วย, มันก็รวมเป็นเรื่อง
เดียวกันหมด คือเรื่องที่เกี่ยวข้องกันอยู่กับสิ่งที่เรียกว่าจิตใจ. ถ้าไม่มี
จิตใจอย่างเดียว อะไรมันก็ไม่ติดอก เพราะมันมีจิตใจนี้แหละ เรื่อง
ทั้งหลายจึงมี, เรื่องรู้สึกอย่างนั้นอย่างนี้ เรื่องสุขเรื่องทุกข์ เรื่องเป็น
เรื่องตาย เรื่องอะไรมันจึงมี เพราะมันมีจิตใจอย่างเดียว; ฉะนั้นเป้าหมาย
มันจึงอยู่ที่จิตใจ.

ที่นี้ จิตใจนี้มันทำอะไรไม่ได้ ถ้าไม่มีตา หู จมูก ลิ้น กาย; ถ้ามีแต่ตากับใจ มันก็รู้อะไรน้อยเกินไป มันจึงต้องมีหู มีจมูก มีลิ้น มีผิวหนัง สำหรับสัมผัสถึง ๕ อย่าง, ๕ อย่าง : ตา หู จมูก ลิ้น กาย สำหรับให้จิตใจติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอก ติดต่อกับภาพทางตา, ติดต่อกับเสียงทางหู, ติดต่อกับกลิ่นทางจมูก, ติดต่อกับรสทางลิ้น, ติดต่อกับสิ่งที่มากระทบทางผิวหนัง. ถ้าอย่ามีสิ่งเหล่านี้ เรื่องก็แทบไม่มีเลย, และถ้าไม่มีจิตใจอย่างเดียว เรื่องหมดเลย, ไม่มีอะไรเป็นเรื่องเป็นราวขึ้นมาได้.

แต่แล้วคนเราก็ไม่สนใจเรื่องจิตใจ; ไปสนใจที่เรื่องผิวเรื่องเปลือก คือเรื่องตา หู จมูก ลิ้น กาย, แล้วก็เลือกสนใจแต่ที่มันเป็นกิเลสตัณหา คือความสุข สนุกสนาน เจริญรอย, เป็นกิเลสตัณหาสนใจกันนัก แล้วก็บูชา เสียสละบูชากันอย่างยิ่งเลย, ไม่ได้สนใจตัวสุขทุกข์ที่จิตใจจริงๆ, ไปสนใจที่ผิวเปลือกที่มันหลอก, ที่มันหลอกให้หลงรักหลงเกลียด, หลงรักหลงเกลียด อยู่กันแต่อย่างนี้ แล้วขยายออกไปเป็นความกลัว เป็นความวิตกกังวล อาลัย อารมณ์ อิจฉา ริษยา หึงหวงอย่างนี้ เป็นต้น. แล้วไม่ดูว่าปัญหามันมาจากอะไร, ปัญหานานาชนิดนี้มันมาจากอะไร, มันมีมาจากความโง่ของจิตใจ เมื่อสัมผัสกันกับ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ รัชมารมณฺ. นี่คือ ก ข ก กา. แต่เรื่องอย่างนี้เขาว่าไม่ใช่. นี่เรื่องปรมาตฺถ์เรื่องสูงสุด อย่าเอามาศึกษา ยังไม่สมควร. คนธรรมดายังไม่ต้องศึกษาปรมาตฺถ์อัน

สูงสุดอย่างนี้, เด็กๆ ก็เลยไม่ต้องรู้เรื่องนี้.

ที่จริงถ้าเราไปดูตามพระบาลี ที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้, เรื่องนี้ท่านว่าเป็นเรื่องเบื้องต้น เป็นจุดตั้งต้นที่จะต้องศึกษา. เรื่องปฏิจกสมุปปาทที่เขาห้ามไม่ให้เอามาสอนกัน ว่ามันเป็นเรื่องสูงเรื่องไกล พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่าเป็นอาทิพรหมจรรย์, เป็นจุดตั้งต้นของพระศาสนา ที่จะต้องเรียนรู้และปฏิบัติ, จึงขอรับรองให้ท่านทั้งหลายทุกคน สนใจเรื่อง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ว่าเป็นเรื่องแรกที่เรารู้จัก จะต้องเข้าใจ. ครั้นรู้ครั้นเข้าใจแล้ว เราจะรู้เรื่องอื่นๆ ต่อไป, แล้วเราก็จะรู้เรื่องที่ควรกระทำ, แล้วเราจะไม่ขโมย จะไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตินอกใจในกามได้เอง, ไม่ต้องมีใครมาบอกตักเตือน เพราะเรารู้ความจริงอันลึกซึ้งที่เป็นรากฐานของมันหมดแล้ว. เดียวนี้เราไม่รู้เราก็หลงไป แม้จะมีใครมาห้าม เราก็ไม่เชื่อ, เราก็ทำสิ่งที่เป็นอย่างเลวร้าย ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น เพราะเราไม่รู้เรื่องนี้, เพราะเราไม่รู้เรื่องนี้.

ขอให้คิดดูใหม่เถิด ให้ทุกๆ คนไปคิดดูใหม่เถิด ว่า ถ้าไม่เข้าใจเรื่องตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ โดยครบถ้วน เราจะไม่มีทางที่จะเข้าใจธรรมะ ให้ลึกๆ เข้าไป จนถึงกับว่าจุดที่สำคัญที่สุด ที่มีประโยชน์ที่สุด ที่จะให้ความเป็นมนุษย์ของเราดีที่สุด หรือว่าดับทุกข์ได้. นี่ยากจะให้ถือเป็นหัวข้ออีกหัวข้อหนึ่งว่า ต้องศึกษาให้รู้จักสิ่งที่เรียกว่า ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ.

ข้อที่ ๓

มีร่างกายและจิตได้ โดยไม่ต้องมีตัวตน.

ที่นี้ข้อถัดไปอีกก็ว่า เรามีร่างกายและจิตใจได้ โดยที่ไม่ต้องมีตัวตน. นี่คงจะแปลกมากสำหรับบางคน ที่มีความรู้สึกว่ามีตัวตน มีตัวกูเสียเป็นประจำ. ร่างกายของเรานี้ มีได้ตามหน้าที่ระบบของร่างกาย, ตา หู จมูก ลิ้น กาย มันก็รวมกันอยู่ที่ร่างกาย, มีระบบประสาท มีระบบอะไรต่างๆ ที่เป็นส่วนร่างกาย ทำหน้าที่ได้ดีที่สุดในส่วนร่างกาย, แล้วก็มีจิตใจที่รู้สึกสิ่งต่างๆ ได้ โดยผ่านทางร่างกาย. เรามีสองอย่างนี้พอแล้ว, สองอย่างเท่านั้นพอแล้ว เรียกว่า นามรูป ก็ได้, เรียกว่า กายใจ ก็ได้. ในบาลี เรียกว่า *นามรูป*, นามรูป รวมกัน แผลดติดกันอยู่, นามรูปไม่แยกเป็นสองสิ่ง. เรามีนามรูป คือกายกับใจ หรือ ใจกับกาย นี้พอแล้ว, ไม่ต้องมีอันที่สาม ที่เรียกว่า อตตตา หรือตัวตนนั้นไม่ต้องมีดอก. ถ้าเรารู้สึกว่ามี เรามั่นใจไปเอง; รู้สึกว่ามีตัวตนอะไรอีกอันหนึ่ง ซึ่งเป็นเจ้าของกายและใจ ที่เป็นเจ้าของใจ บังคับกายบังคับใจอีกทีหนึ่ง เรียกว่าตัวตน.

พระพุทธเจ้าท่านสอนเรื่องนี้แปลกจากที่เขาสอนกันอยู่ก่อน ก็

ตรงที่มาสอนว่า มันไม่มีสิ่งที่เรียกว่าตัวตน, มันมีสิ่งที่เรียกว่ากายกับใจ นามกับรูปก็พอแล้ว. ถ้ามันเกิดความคิดว่าตัวตนขึ้นมา มันก็เป็นความเข้าใจผิด คิดผิดของสิ่งที่เรียกว่าใจ, มันคิดผิดก็โดยการสัมผัสทางกาย ทางภายนอกมันผิด, แล้วก็ให้เกิดความสำคัญผิดในภายในคือใจ, ใจก็สำคัญผิดว่ามีตัวตน. เรื่องมันเลยยุ่งกันใหญ่ จนตาย ก็ไม่สามารถจะดับทุกข์ได้, หรือแก้ไขอะไรให้มันดีขึ้นมาได้.

ท่านทั้งหลายถือหลักข้อนี้ไว้ก่อนเถิดว่า เรามีกายกับใจโดยไม่ต้องมีตัวตนก็ได้, มีเพียงสองส่วนนี้ รวมกันเข้าเป็นอันหนึ่ง เรียกว่าคนคนหนึ่งก็แล้วกัน. สมมติเรียกว่าคนคนหนึ่ง แต่ที่แท้มันก็มีใช่คนคนหนึ่ง, มันเป็นเพียงร่างกายกับจิตใจ รวมกำลังกันทำหน้าที่การทำงานอะไรของมันอยู่ตามธรรมชาติ. กายเป็นส่วนที่เป็นโครง, เป็นโครงสร้างเป็นเปลือกเป็นสิ่งที่รับใช้. ใจเป็นสิ่งที่รู้สึก ทำหน้าที่เหมือนนายบังคับร่างกายไป, ต้องอาศัยกันจึงจะอยู่ได้; ถ้าเกิดไม่อาศัยกันเมื่อใด ก็ตายหมดทั้งสองอย่าง. กายอยู่ได้ก็เพราะมีใจ, ใจมีอยู่ได้ก็เพราะมีกาย, ทำหน้าที่ต่างกันอาศัยกันจึงอยู่ได้; ฉะนั้นจึงคลอดออกมาจากท้องแม่ พร้อมกับทั้งกายและใจ.

แต่ ทุกสิ่งเป็นการปรุงแต่งของธรรมชาติ: ปรุงแต่งอย่างหนึ่งเป็นเรื่องกาย, ปรุงแต่งอย่างหนึ่งเป็นเรื่องใจ, ไม่ใช่ของจริงแท้ถาวรอะไร, แต่มันก็ทำอะไรของมันได้ ตามที่มันเป็นอย่างนั้น. มันทำหน้าที่

อะไรของมันได้ ตามที่มันทำได้อย่างนั้น, ทั้งที่มันไม่ต้องเป็นของจริง
แท่นอนตายตัว, มันเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุตามปัจจัยเรื่อย, แล้ว
มันก็ทำอะไรได้แปลกๆ.

ก็คิดดูสิ ภายใต้นี้มันรู้สึกอะไรแปลกๆ แปลกๆ หลายหมื่น
หลายแสนปีเข้า *เดี่ยวนี่มนุษย์ทำอะไรได้บ้าง.* ดูเถอะ เขาไปนอกโลก
หรือเขาทำอะไรกันได้อย่างน่าประหลาดน่ามหัศจรรย์ ซึ่งคนป่าสมัย
โน้นทำไม่ได้; เช่นเรื่องวิทยุ เรื่องอิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์อะไร
ต่างๆ มันทำไม่ได้ดอก. *แต่ที่มนุษย์สมัยนี้ทำได้ ใครมันสอนเล่า?*
มันก็ ตา หู จมูก ลิ้น ใจ ที่มันมองเห็นมากเข้าลึกเข้า กว้าง
ออกไป กว้างออกไป มันก็มารวมเป็นความรู้, พบอะไรแปลกขึ้นมา
แปลกขึ้นมา แปลกขึ้นมา, แล้วหลายๆ อย่างมารวมกันเข้า ก็แปลก
ออกไปอีก แปลกออกไปอีก, จึงมีเรื่องเหมือนกับว่าเป็นของทิพย์เป็น
ของปาฏิหาริย์ เหาะเหินเดินอากาศอะไรก็ได้.

นี่ *ไม่ต้องมีตัวตนนะ มีแต่กายกับใจ* ตามธรรมชาติ, ผสม
ปรุ่ดแต่กันไป ตามธรรมชาติ มีความก้าวหน้า มีความเจริญพัฒนา
ออกไปๆ, ไม่ต้องไปหลงยึดถือ ให้วิเศษประเสริฐไปกว่า ว่ามันเป็น
ธรรมดาอย่างนั้นเอง. เราไม่ยึดมั่นถือมั่น ในสิ่งใด เพราะมันเป็น
ธรรมดาเช่นนั้นเอง.

แต่จิตใจตามปรกติมันไม่เป็นเช่นนั้น มันไปหลงรักหลง

ยึดถือ หลงความรู้ยึดถือความรู้ หลงการงานก็ยึดถือการงาน หลงทรัพย์สินสมบัติเกียรติยศชื่อเสียง ความสุขสนุกสนานเริงเริงร่า, ก็หลงไปจนสุดเหวี่ยง ก็ไม่ต้องมองหน้าใคร เพราะเราหลงของเราจนสุดเหวี่ยง. ฉะนั้นการกระทำของเราจึงทำให้ผู้อื่นพลอยเดือดร้อน ซึ่งเป็นปัญหาของโลกอยู่ในปัจจุบันนี้; พวกหนึ่งเขาเห็นแก่ประโยชน์ของเขา เพราะเขามีอำนาจ จนทำให้อีกพวกหนึ่งเดือดร้อน, โลกนี้มันจึงแบ่งเป็นซ้ายเป็นขวา แล้วก็ต่อสู้กันมาไม่มีที่สิ้นสุด, ยังจะต่อสู้กันไปอีกนาน ระหว่างคนที่มีอำนาจกับคนที่ไม่มีความอำนาจในการที่ยึดครองเหยื่อต่างๆ ในโลกนี้.

มีกายกับใจโดยไม่ต้องมีอัตตา โดยไม่ต้องมีตัวตน นี้ก็ข้อหนึ่งนี้รู้ไว้เป็นหลักเถอะว่า มันมีนามรูป กายกับใจเท่านั้นพอแล้ว, ไม่ต้องมีอัตตา เรื่องต่างๆ ก็เป็นมาได้ หรือจะเป็นต่อไปได้, หรือว่าเราจะดับทุกข์ไปนิพพานกันได้ ก็ไม่ต้องมีอัตตา มีแต่กายกับใจที่มันอบรมดีขึ้นๆ เพราะการถูกเข้ากับอารมณ์ในโลก มันทำให้เกิดความเฉลียวฉลาดเปลี่ยนแปลง, นี้เรียกว่ามันพัฒนาตัวเองดีขึ้นๆ.

คนที่แรกก็ไม่มีความรู้เรื่องนิพพาน แต่พอเขาเป็นทุกข์มากเข้าๆ เขาค้นหาเรื่องเกี่ยวกับนิพพาน. เขาก็พบๆ พบๆ จนพบถึงที่สุดว่าอ้าว! จิตใจมันดำรงไว้ผิด จิตใจมันตั้งไว้ผิด มันก็มีความทุกข์, มาตั้งกันเสียใหม่ให้ถูกต้อง มันก็จะไม่มีความทุกข์, ไม่ต้องมีตัวตน

ไม่ต้องมีพระเป็นเจ้า, ไม่ต้องมีอะไรที่โหมมาเข้าเกี่ยวข้อง, มัน ทำ
ผิดพลาดได้ในตัวมันเอง ของกายและของใจ, นี้เรียกว่าไม่มีตัวตน.

แล้วในกายและใจนี้ มันมีส่วนที่เป็นใจนั้นแหละสำคัญ
ที่สุด เป็นเหมือนกับว่าหัวใจ. ร่างกายนี้เหมือนกับเนื้อหนังหรือเปลือก
นอก, ใจสำคัญที่สุด. เพราะฉะนั้นเรื่องที่จะต้องรู้จักกันจริงๆ ก็คือ
เรื่องใจ มากกว่าเรื่องกาย, ที่เราจะศึกษากันจริงๆ นั้น เป็นเรื่องใจ
มากกว่าเรื่องกาย เพราะอะไรมันก็รู้สึกที่ใจ, ผลเสียผลได้ผลอะไรต่างๆ
มันก็อยู่ที่ใจ. เรื่องของกายมันเป็นเพียงเปลือก หรือเครื่องใส่เครื่อง
รับรอง; ฉะนั้นจะต้องศึกษาเรื่องจิตเป็นพิเศษ; ถ้าเราเรียนเรื่องกาย
เท่าไร, เราต้องเรียนเรื่องจิต ให้ดีกว่านั้นให้มากกว่านั้นหลายเท่าทีเดียว.

ข้อที่ ๔ รู้เรื่องธรรมชาติ ของจิต.

เข้า, ที่นี้ก็มาถึงเรื่องจิต, ข้อถัดไปก็ให้รู้เรื่องจิต. จิตนี้ตามธรรมชาติ ตามธรรมดา มันเป็นสิ่งที่ไม่มีกิเลส, เขาเรียกจิตประภัสสร. จิตนี้ก็เป็นธาตุ ตามธรรมชาติชนิดหนึ่ง เรียกว่า จิตตธาตุ เรียกว่า มโนธาตุ เรียกว่า อรูปธาตุ อะไรก็แล้วแต่จะเรียก, มันเป็นธาตุชนิดหนึ่ง เหมือนกับธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ นี้ก็เป็นธาตุ. มโน หรือ วิญญาณ หรือ จิต นี้มันก็เป็นธาตุ, ธาตุนี้มันปรุงแต่งตัวเองมาเป็นสิ่งที่เรียกว่า จิต ในขั้นแรก พื้นฐานธรรมดา มันก็ไม่ดีไม่ชั่ว ไม่เศร้าหมอง ไม่มีกิเลส ไม่มีอะไร, ใช้คำเรียกว่า ประภัสสร คือแวววาวโชติช่วงเหมือนกับเพชร, หรือเหมือนกับว่าดวงอาทิตย์ ที่ประภัสสรรุ่งเรืองเรืองแสงอย่างยิ่ง; แต่มิได้หมายถึงว่าเป็นทางวัตถุนะ เป็นทางธรรม เป็นทางจิตใจ ไม่มีกิเลส.

ธรรมชาติประภัสสรไม่มีกิเลส แต่แล้วมันเกิด ปรุงกิเลสขึ้นมาได้ โดยทางเปลือกนอก : ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจนี้ มันทำให้เกิดส่วนที่เป็นกิเลสขึ้นมาได้, ครอบงำความเป็นประภัสสร, ความ

เป็นประภัสสรก็สูญเสียไปเป็นคราวๆ, ไม่ประภัสสรเพราะมีกิเลส
เกิดขึ้นเป็นคราวๆ. แต่โดยเหตุปัจจัยของกิเลสหมดไป กิเลสดับไป
ความเป็นประภัสสรก็มีอีก; นี่จิตมันอยู่อย่างนี้ ธรรมชาติของจิต
แท้ๆ เป็นอย่างนี้, มีความเป็นประภัสสรในตัวมันเองตามธรรมชาติ,
แล้วก็มีการปรุงแต่งผิดๆ จนเกิดกิเลสครอบงำจิตนั้น ให้สูญเสีย
ความเป็นประภัสสร. ในขณะที่เป็นประภัสสรไม่มีทุกข์ ไม่มีวุ่นวาย
ไม่มีอะไร, ในขณะที่ไม่ประภัสสร คือเศร้าหมองแล้วนี้ ยุง มีกิเลส
มีความทุกข์ มีวุ่นวาย โกลาหลวุ่นวาย มันเป็นอยู่อย่างนี้.

ความสำคัญมันอยู่ที่ว่า จิตนี้โดยเนื้อแท้มันไม่ใช่มีกิเลส,
กิเลสมันเป็นของเพิ่งเกิด. เพราะฉะนั้นจึงแยกออกกันได้ว่า จิตไม่ใช่
กิเลส, กิเลสไม่ใช่จิต, จิตเกิดมาโดยไม่มีกิเลส แต่ถูกครอบงำโดย
กิเลส คือ กิเลสเกิดขึ้นมาครอบงำจิต โดยการทำให้ผิดทางตา หู จมูก
ลิ้น กาย ใจ, โดยการทำให้ผิดทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และทางจิตเอง
นั่นแหละ มันจึงเกิดกิเลสขึ้นมาครอบงำจิต.

เมื่อเราเชื่อแนหรือเห็นชัดลงไปว่า กายกับจิตมันแยกกันได้
คือว่า จิตนี้มันจะมีกิเลสครอบงำก็ได้, ไม่มีกิเลสครอบงำก็ได้. เรา
จัดให้มันอยู่อย่างที่ไม่มีการครอบงำ, เราจัดให้จิตมันอยู่โดยที่ไม่มี
กิเลสครอบงำ ให้มันคงความเป็นประภัสสรไว้ นั่นคือทำวิปัสสนา,
ทำกัมมัฏฐาน, ทำวิปัสสนา, หรือการอบรมจิต.

การอบรมจิตหรือการทำจิตตภาวนา ก็คือการทำให้ไม่มีอะไรมาทำความเศร้าหมองแก่จิต; แต่เขาพูดกลับไปอีกทีหนึ่งว่า อบรมจิตชนิดที่ไม่มีอะไรมาทำให้เศร้าหมองได้. อบรมจิตให้อยู่ในลักษณะที่ไม่มีอะไรมาทำให้เศร้าหมองได้. ก่อนนี้มันง่ายเกินไป ที่จะทำอะไรมาทำให้จิตเศร้าหมองได้ ไม่ประภัสสรและเป็นทุกข์, เดียวนี้เราทำจิตตภาวนา สมถกัมมัฏฐาน วิปัสสนากัมมัฏฐาน หรืออะไรๆ ที่เรียกกันนั้นแหละ, เมื่อทำไปๆ แล้ว จิตนั้นมันเปลี่ยนไปอยู่ในสภาพที่จะทำให้เศร้าหมองไม่ได้อีก เพราะมันฉลาดขึ้นนั่นเอง, เพราะมันสามารถมันฉลาดขึ้นมารอบตัว, ป้องกันก็ได้ ระวังก็ได้ แกะไขก็ได้ ไม่ให้เกิดความเศร้าหมองขึ้นแก่จิต.

ฉะนั้นถ้าผู้ใด มีความรู้จักธรรมชาติของจิต ว่าเป็นอย่างนี้ผู้นั้น ก็เชื่อตัวเองว่า เราอบรมจิตได้, หรือจิตเป็นสิ่งที่อบรมได้, และเราก็อาจจะอบรมจิตได้; เพราะฉะนั้นเขาจึงยินดี ที่จะทำการศึกษาเพื่ออบรมจิต. เมื่อเขายินดีที่จะอบรมจิต จิตตภาวนาก็มีแก่บุคคลนั้น มีแก่บุคคลนั้นที่เห็นว่า จิตนี้เป็นสิ่งที่อบรมได้.

เดี๋ยวนี้เราไม่มองเห็นชัดถึงอย่างนี้ เราก็ไม่เชื่อว่าจะอบรมได้; ไปลองทำสมาธิดู ไม่ถึงจิตใจ ร้องยอมแพ้อะไร, หลายคนมาที่นี่ ถามว่าอบรมเท่าไร? ไม่ถึงจิตใจ พอเห็นว่าจิตมันฟุ้งซ่าน มันไม่ยอมเอาด้วย ดิ้นรนอยู่นั้น ยอมแพ้อะไร เลิกๆๆ อย่างนี้ทั้งนั้นแหละ, ไม่มีใคร

ต่อสู้ยึดเยื้อ ที่จะอบรมจิตให้อยู่ในอำนาจ อยู่ในอำนาจ อยู่ในอำนาจ จนอยู่ในอำนาจถึงที่สุด จนอุปกิเลสเกิดขึ้นในจิตไม่ได้ นั่นแหละไม่มี, มีแต่ยอมแพ้ง่ายๆ เกินไป ไม่ยอมต่อสู้เป็นครั้งที่สี่สิบ สามสิบ ห้าสิบ หรือครั้งที่ร้อย, มันไม่เอานี่.

ขอให้รู้เถอะว่า จิตที่เป็นธรรมชาติที่ไม่ได้เศร้าหมองอยู่ในเนื้อในตัว มีอะไรเข้าไปทำให้เศร้าหมอง; เพราะฉะนั้นเราจึงแยกความเศร้าหมองออกจากจิตได้ โดยวิธีการกระทำที่ถูกต้อง ที่เรียกว่า จิตตภาวนา : เป็นสมาธิก็ได้ เป็นวิปัสสนาก็ได้, รวมกันแล้วเรียก จิตตภาวนา การอบรมจิต. นี่ก็เป็นสิ่งที่เราต้องรู้.

ข้อที่ ๕

ต้องเข้าใจเรื่องจิตให้ถูกต้อง มิฉะนั้นจะหลงไสยศาสตร์.

ข้อต่อไปนะ ที่ว่าประเด็นที่จะต้องรู้ เนื่องจากว่าจิตมันเข้าใจยาก, เข้าใจให้ถูกให้จริงให้ตรงไม่ได้ มันก็เข้าใจผิด, เห็นเรื่องจิตเป็นเรื่องผีสังเทวดา เป็นเรื่องที่เราเข้าใจไม่ได้, แล้วก็พูดกันขึ้นมาตามพอใจแปลกๆ ประหลาดๆ ที่เรียกกันว่าไสยศาสตร์. ไสยศาสตร์ คือ สิ่งที่เราเข้าใจไม่ได้ แล้วก็ว่าเอาเองผิดๆ ไม่มีเหตุผลและงมงายอย่างยิ่ง. ฉะนั้น ไสยศาสตร์เกิดขึ้น ก็เพราะว่าคนไม่รู้เรื่องจิตโดยแท้จริง. ถ้าคนเราสามารถรู้เรื่องจิตโดยแท้จริงแล้ว ความรู้ทางไสยศาสตร์ก็เกิดขึ้นไม่ได้, ไม่มีใครคิดอย่างนั้น ไม่มีใครเชื่ออย่างนั้น.

เดี๋ยวนี้ เราไม่รู้เรื่องจิตอันแท้จริง มันลึกลับต่อเรา, เราก็พูดกันอย่างสันนิษฐาน ตามความรู้ความเข้าใจของครูบาอาจารย์คนหนึ่งๆ. ความรู้ประเภทไสยศาสตร์ที่ไม่มีเหตุผลและงมงายเกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่าจิตนั้น ก็เกิดขึ้นสะพรังสะพราวไปหมด หลายลัทธิหลายแขนงหลายอาจารย์; นี่ ไสยศาสตร์เกิดขึ้นมา จากการที่เราไม่รู้จักรัสิ่งที่เรียกว่าจิตอย่างถูกต้องตามที่เป็นจริง, แล้วไสยศาสตร์ก็มี

อำนาจมากเหลืออยู่จนกระทั่งบัดนี้, ระบบไสยศาสตร์นี้มีอำนาจมาก
แล้วยังเหลืออยู่กระทั่งบัดนี้. นี่มันได้เกิดขึ้นมาด้วยความเข้าใจผิดเป็น
หมื่นปีแสนปี ตั้งแต่มนุษย์แรกมี ไม่รู้ว่านี่ก็แสนปีหรือก็ล้านปี, ตั้งแต่
มนุษย์เริ่มคิดเรื่องจิตแล้วเข้าใจผิด, เข้าใจผิดต่อจิต, ระบบความคิด
ประเภทไสยศาสตร์ก็เกิดขึ้น และมีมาจนกระทั่งบัดนี้.

ที่นี้ ไสยศาสตร์ นั้นมันได้เปรียบ เพราะมัน ไม่ต้องอธิบาย
นี่ มันเชื่ออย่างเดียว, มันเชื่ออย่างเดียว มันก็เลยตั้งมั่น, แล้วเขา
ก็พูดไว้ในลักษณะที่เรียกว่าน่าเอาด้วย, น่าเอาด้วย. สิ่งที่เราเรียกว่า
ไสยศาสตร์นั้น น่าเอาด้วยที่สุดแหละ, แล้วมันลึกลับ, มันยิ่งลึกลับ
คนยิ่งเชื่อ ถ้าเปิดเผยชัดเจนนเสียแล้ว คนไม่ค่อยเชื่อดอก. ถ้ายิ่งลึกลับ
เท่าไร เข้าใจไม่ได้เท่าไร จะยิ่งเชื่อตามที่เขาพูดเท่านั้น, นี่ข้อได้เปรียบ
ของไสยศาสตร์.

ที่น่าหวังว่านั่น ก็คือว่า เรื่องไสยศาสตร์นี้ใครๆ ก็ชอบเพราะ
มันลงทุนน้อย, เข้าใจไหม? เรื่องไสยศาสตร์มันลงทุนน้อยนี่ เสีย
หัวหมูสักหัวหนึ่งแล้วเอาอะไรอีกเท่าไรๆ ก็ได้, เสียเหล้าสักขวดหนึ่ง
ให้เช่นสรวง, ลงทุนน้อยที่สุด แล้วก็ได้ผลมากที่สุด มันก็เป็นข้อได้
เปรียบของไสยศาสตร์ ที่ทำให้มนุษย์ชอบและใช้ไสยศาสตร์กันอยู่
จนกระทั่งบัดนี้. แล้ว ไสยศาสตร์ชนิดนี้ มันเกิดมาจากสัญญาตญาณ
แห่งความโง่, เพราะฉะนั้นมันจึงเข้ากันได้ กับสัญญาตญาณแห่งความ

โง่ที่ยังเหลืออยู่. สัญชาตญาณแห่งความโง่, เช่นว่า ความรู้สึกที่จะให้ผู้อื่นช่วย ไม่ช่วยตัวเอง นี่ไสยศาสตร์เขาเสนอตัวเข้ามาช่วย, คนก็รับเอา เพราะเข้ากับสัญชาตญาณแห่งการให้คนอื่นช่วย. เด็กๆ พอเกิดมาจากท้องแม่ ก็ได้รับการช่วยเหลือจากบิดามารดาหรือคนเลี้ยง จนสูญเสียนิสัยที่จะช่วยตัวเอง, ต้องให้คนอื่นช่วย และช่วยเรื่อยๆ มาเรื่อยๆ มา จนเป็นนิสัยว่าต้องช่วย พ่อแม่ต้องช่วย ใครๆ ต้องช่วย. นี่ก็ได้เปรียบทางไสยศาสตร์ เพราะเขาเสนอการช่วย ไม่ต้องทำเอง พระเจ้าผู้สร้างเทวดาอะไรทำให้.

เมื่อมันเดินไปทางนี้แล้ว มันก็เกิดอุปสรรคในทางความจริง, แล้วมันก็เหมาะสำหรับคนปัญญาอ่อน. ในโลกนี้มีคนโง่มาก ในโลกนี้มีคนปัญญาอ่อนมาก; ฉะนั้น ไสยศาสตร์มันเหมาะกว่า, เหมาะกว่าพระธรรม เหมาะกว่าของจริง, โลกนี้จึงรับเอาไสยศาสตร์เข้าไว้อย่างแน่นแฟ้น. อย่าเข้าใจว่าในประเทศในเมืองที่เขาเจริญกันเช่นพวกฝรั่งนั้นไม่มีไสยศาสตร์, มันก็มีเหมือนกันตามแบบของเขา. ความเชื่อพระเจ้า ให้พระเจ้าช่วยก็ยังมีอยู่, เพราะว่ามันมนุษย์มันมีสัญชาตญาณแห่งการให้คนอื่นช่วย.

ในที่สุด มันก็สับสนกันหมด ไสยศาสตร์ที่คนสร้างขึ้นมา มันกลับเป็นเจ้าของคน, ไสยศาสตร์ที่ความโง่ของคนสร้างขึ้นมา มันกลับเป็นเจ้าเหนือหัวของคนสร้าง. นี่มันไม่รู้จะประหลาดอย่างไรแล้ว สิ่งที่

ความโง่ของคนสร้างขึ้นมา มันกลับเป็นเจ้านายของคนสร้าง.

นี่เรียกว่า **ไสยศาสตร์** เป็นหัวข้อหัวข้อหนึ่งที่เราจะต้องเข้าใจชัดเจน เพราะเราทำผิดเข้าใจผิดต่อสิ่งที่เรียกว่าจิต, ความเข้าใจผิด ความรู้ผิดมันก็เป็นระบบขึ้นมา สำหรับโง่สำหรับมมมาย, ระบบนี้เราเรียกว่าไสยศาสตร์ มีอะไรๆ ตรงข้ามจากความเป็นจริงทั้งนั้น. พวกที่เขาถือไสยศาสตร์ เขาต่ออาตมาจนไม่รู้จะต่ออย่างไรแล้ว, อาตมาก็ไม่กลัว พุดไปเรื่อย พุดไปตามความจริง ว่ามันมีอยู่อย่างนี้, เราก็พุดความจริงเหมือนกัน ว่ามันมีอยู่อย่างนี้. ฉะนั้นถ้าารู้จักเรื่องจิตเสียให้ตรงตามที่เป็นจริงแล้ว ระบบไสยศาสตร์ก็สลายไปหมดเอง.

เดี๋ยวนี้มันถึงขนาดประหลาดมหัศจรรย์ที่สุด *คนนี่เจิม เจิมพระพุทธรูปให้เป็นพระพุทธรูปเจ้าได้.* เขาหล่อพระพุทธรูปออกมาจากโรงหล่อ เป็นองค์พระพุทธรูปแล้ว ยังใช้ไม่ได้, ยังใช้ไม่ได้, ต้องไปเอาใครมาเจิมๆๆ จึงจะเป็นพระพุทธรูปเจ้าขึ้นมา. นี่ คิดดูเถอะ *คนแท้ๆ* นี่เจิมพระพุทธรูปเจ้า, สร้างพระพุทธรูปเจ้า, ก็ทำกันได้ในหมู่ไสยศาสตร์ แล้วก็เจิมนิดเดียวแหละ *ดิดตลอดชาติ: เอาปูนเอาแป้งมาแตะหน้าผกนิดเดียว ดิไปตลอดชาติ,* แล้วดีจริงไม่ดียิ่งก็ดูเอาเองสิ.

เรื่องความเข้าใจผิดต่อสิ่งจะ ต่อธรรมะ ต่อจิตแล้ว มันก็เกิดระบบไสยศาสตร์ขึ้นมา. ถ้าเรายังพ่ายแพ้แก่ระบบไสยศาสตร์แล้ว เราไม่สามารถจะเข้าถึงธรรมะได้, ธรรมะจะเป็นหมัน, เป็นหมันต่อเรา,

เราใช้ให้เป็นประโยชน์ไม่ได้ เพราะเรามันเข้าใจผิด ต่อของจริงของธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือจิต. เข้าใจสิ่งที่เรียกว่าจิตผิดจากของจริง ก็ไปยึดถือไสยศาสตร์ มีเทานั้นแหละ, แล้วมันกำลังเป็นอุปสรรคอย่างยิ่ง ที่เราทำให้คนถือพุทธศาสตร์ โดยสมบูรณ์ไม่ได้ ก็เพราะว่าระบบไสยศาสตร์นั้นมันปิดกัน มันต่อต้าน มันหุ้มห่อเอาไว้ไม่ให้เข้าถึงของจริง.

ถ้ามนุษย์ไม่รู้เรื่องนี้ ไสยศาสตร์มันก็ครอบงำมนุษย์ยิ่งขึ้น, แล้วโลกนี้ก็จะนำหวัหระยิ่งขึ้น คือ จะดับทุกข์ไม่ได้, ทั้งที่ความทุกข์นั้นความโง่ของคนก็สร้างขึ้นมาจาก แล้วคนก็ดับไม่ได้ เพราะไม่เข้าถึงของจริง ของสิ่งที่เรียกว่าจิตใจและร่างกาย. ศึกษาเรื่องตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ และกลไกอันลึกลับซับซ้อน ของตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นี้ให้พอเถิด แล้วจะรู้ความจริง, รู้ของจริง ที่เรียกว่าธรรมะอันสูงสุด ที่จะบรรลุมรรค ผล นิพพาน ได้อยู่เหนือความทุกข์, จิตใจจะไม่มีกิเลส อีกต่อไป, จิตใจจะประภัสสรตลอดกาล.

จิตมีความรู้ผิด มาตั้งแต่เกิด กิเลสจึงมีมาก.

เรามันไม่มีความรู้มาแต่ในท้องตามธรรมชาติ, เราไม่ได้มีความรู้ถูกต้องตามธรรมชาติมาแต่ในท้อง, มันว่างความรู้ที่ถูกต้องมาแต่ในท้อง. จิตนั้นมีความรู้แต่จะรู้สึกสัมผัส ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เท่านั้น, มีแต่รู้อย่างนี้เท่านั้น; แต่ไม่รู้ว่าสัจจะของจริงคืออะไร, ไม่มีความรู้เรื่องปัญญาวิมุตติเจโตวิมุตติ, ไม่มีความรู้เรื่องทุกข์คืออะไร, เหตุให้เกิดทุกข์คืออะไร, ความดับทุกข์คืออะไร, ทางดับทุกข์คืออะไร, อย่างนี้มันไม่รู้มาแต่ในท้อง, จิตมันว่างความรู้ชนิดนี้มาแต่ในท้อง. พอมันคลอดมาจากท้องแม่ สิ่งต่างๆ เข้ามาแวดล้อมเด็กนั้น ให้รู้ไปทางอื่น, รู้ไปทางอื่น ผิดตรงกันข้ามไปจากความจริง ตรงกันข้ามจากสัจจะ; แต่ไปเป็นเรื่องมิจฉา เท็จ มุสาไปหมดสิ้น. ฉะนั้นเด็กจึงเติบโตขึ้นมาท่ามกลางความหลอกลวง ของสิ่งแวดล้อม ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็ยังไม่รู้สัจจะ, ไม่รู้ทางรอด ไม่รู้นิพพาน, ไม่รู้อะไรยิ่งขึ้นๆ.

นี่คือบาปดั้งเดิมของเรา; พวกศาสนาอื่นก็มีบาปดั้งเดิม พูดไว้อย่างอื่น, พวกเราชาวพุทธนี่ มีบาปดั้งเดิมพูดไว้อย่างนี้ ว่าพอเรา

คลอตมาจากในท้องแล้ว สิ่งต่างๆ มันแวดล้อมให้เราเข้าใจผิดทั้งนั้น : คนเลี้ยงก็หาของเอร็ดอร่อยมาให้กิน จนเราหลงในความเอร็ดอร่อยแหละ, หาสิ่งสวยงามมาล่อให้หลง ก็หลงในทางสวยงาม แล้วหลงที่จะยึดถือตัวกู้อยึดถือของกู, ยึดถือความเห็นแก่ตัว ก็ผิดมาเรื่อยๆ จนโตเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้วมันก็ไม่ลดลง, มันก็มีความเห็นผิดชนิดนี้ไปจนแก่จนเฒ่า.

ลองสังเกตดู ลองสอบสวนตัวเองดูซิ ว่า ความเข้าใจผิดที่เราได้มาตั้งแต่อ่อนแต่ออก ตั้งแต่คลอตจากท้องแม่นั้น มันลดลงหรือเปล่า? มันมีแต่เพิ่มขึ้นเหนียวแน่นขึ้น เลยเป็นการลำบากยุ่งยากที่จะเอาสิ่งเหล่านี้ออกไป. เมื่อเอาออกไปไม่ได้ มันก็ต้องทนทุกข์, ต่อเมื่อเราไม่อยากจะทนทุกข์ เราจึงกระทำอย่างที่เราตรงกันข้าม คือ แกะไขมัน. ฉะนั้นถ้ามันเป็นโชคดี เราได้รับความรู้ว่า โอ้! สิ่งเหล่านี้แกะไขได้ไว้อย่างไร แล้วเราก็ตั้งหน้าตั้งตาแกะไข, แล้วมันก็จะแกะไขได้, แล้วเราก็จะเป็นทุกข์น้อยลง. เราจะอยู่อย่างไม่มี ความทุกข์, โดยบุคคลก็ไม่ต้องเป็นทุกข์, โดยสังคมก็ไม่ต้องเป็นทุกข์, ทั้งครอบครัวก็ไม่ต้องเป็นทุกข์, ทั้งบ้านทั้งเมืองก็ไม่ต้องเป็นทุกข์, กระทั่งว่าทั้งโลกก็ไม่ต้องเป็นทุกข์, นั่นแหละมันดีที่สุดในทางโลก. ทำอย่างไรมันจึงจะได้เช่นนั้น? จะต้องให้ธรรมชาติช่วยโลก ครอบโลก ให้โลกไม่มีความทุกข์.

เราไม่มีความรู้มาแต่ในท้อง, หมายความว่าว่างมา; พอออกมาจากท้องก็บรรจุความรู้ผิดๆ รู้ผิดๆ เข้าไปๆ ความรู้ถูกๆ มันไม่ได้

สอนนี้. ใครบ้างที่สอนเด็กๆ ทารกให้มันรู้เรื่องดับทุกข์ มันไม่มีนี่, มีแต่ป้อนเข้าไปให้กินเข้าไป ประเล้าประโลมเข้าไป, ประคบประหงมเข้าไป เอาอกเอาใจเข้าไป จนเด็กมันเสียนิสัย; นี่มันเป็นอย่างนี้ มันเป็นบาปของใคร? ที่เราไม่มีความรู้ที่ถูกต้องมาโดยธรรมชาติ โดยกำเนิดออกมาแต่ในท้อง วางออกมา, พอมาถึงก็ได้รับการบรรจุ ผิดๆ ผิดๆ, เห็นแก่ตัวๆ, หลงใหลในความเอร็ดอ่อยทางตา หู จมูก ลิ่น กาย ใจเพิ่มขึ้นๆ จนถึงขนาดที่เรียกว่าบวชา บวชาความ สนุกสนานเอร็ดอ่อยทางตา หู จมูก ลิ่น กาย ใจ จนเงินไม่พอใช้, เงินเดือนไม่พอใช้ ที่เอามาหล่อเลี้ยงความสุขทางตา หู จมูก ลิ่น กาย ใจ.

รู้สึกกันเสียที่ว่า ปัญหามีอยู่อย่างนี้, ความยากลำบากนั้นมัน มีอยู่ถึงขนาดนี้, ความเป็นอย่างนี้มันชินๆ เพิ่มความชินซ้ำๆ ซากๆ ชินๆๆ นี้เขาเรียกว่า **อนุสัย**. *กิเลสที่เกิดแล้ว เคยชินเพิ่มขึ้น, ความเคยชินแห่งกิเลสนั้นเขาเรียกว่าอนุสัย*. กิเลสก็เป็นกิเลส ที่มันเกิดขึ้น ตามเหตุปัจจัยเป็นคราวๆ. เกิดโลภบ้าง เกิดโกรธบ้าง เกิดหลงบ้าง, นี้เรียกว่ากิเลส. แต่พอเกิดแล้ว มันก็เกิดความเคยชินที่จะเกิดขึ้น เพิ่มขึ้นๆ; นี่มันได้เปรียบอย่างนี้. กิเลสเกิดทีหนึ่ง มีความเคยชิน เพิ่มขึ้นทีหนึ่ง, มันก็เกิดความเคยชินที่จะเกิดกิเลส มันก็เหนียวแน่น. เพราะฉะนั้นเราจึงสู้มันไม่ได้ มันเกิดเสียทุกที, กิเลสมันจึงเกิดเสีย ทุกที, เพราะมันมีความเคยชินในการเกิดมากกว่าที่จะไม่เกิด.

ต้องต่อสู้

ด้วยธรรมะ

มิให้กิเลสเกิด.

เ้า, ที่นี้มาตั้งป้อมธรรมะต่อสู้ไม่ให้มันเกิด, มีสติสัมปชัญญะต่อสู้ไม่ให้เกิด. ถ้าต่อสู้ได้ครั้งหนึ่ง ความเคยชินมันลดไปเหมือนกันแหละ, อานาจกิเลสมันลดไปเหมือนกัน, มันลดๆ ไปเหมือนกัน. เพราะฉะนั้นเราระวัง อย่าให้กิเลสเกิดช้ ด้วยเราควบคุมได้นะ; ไม่ให้กิเลสเกิดโดยเราควบคุมได้นี้ กิเลสมันจะลดอำนาจ ลดความเคยชินลงไป หน่วยหนึ่งๆ นี้มันจะเป็นทางรอดที่มันดีขึ้น. ฉะนั้นทุกคนอย่ายอมแพ้, อย่าท้อถอย ที่จะบังคับกิเลสให้ได้มากขึ้น หรือทุกคราวก็ยิ่งดี, แล้วความเคยชินเช่นนั้นจะหมดไป. กิเลสจะไม่มีเกิด.

ที่นี้ก็มาถึง ความเชื่อความคิดที่มันผิดมาแล้ว, มันไปชอบไปบูชาการได้ตามกิเลส ก็เลยบูชาการได้ตามกิเลสนั้นเป็นของดี. พุดแล้วมันก็ไม่น่าฟัง, ไปบูชาการได้ตามกิเลส ว่าเป็นของประเสริฐ, ประเสริฐวิเศษอยู่ทีการได้ตามกิเลส มันก็เท่ากับบูชากิเลส, บูชากิเลส. เราบูชากิเลส คือเอาความได้ตามกิเลสต้องการ สุนัขสนานเอร็ดอรร้อยอย่างออกอย่างใจ, บูชาสิ่งนั้นเป็นพระเจ้า. คำว่าพระเจ้า

นั่นแปลว่าสิ่งสูงสุด, สิ่งสูงสุดที่เราจะต้องเชื่อ เราจะต้องกลัว เราจะ
ต้องปฏิบัติตาม. เราเชื่อกิเลส, เรากลัวกิเลส, เราปฏิบัติตามกิเลส,
เป็นนิสัยไปเลยตลอดเวลา เรามีกิเลสเป็นพระเจ้า.

ทีนี้จะมาเปลี่ยนให้เชื่อพระพุทธเจ้า ให้มาทำตามพระพุทธเจ้า
มันก็ยาก เพราะบูชากิเลสเป็นพระเจ้าสูงสุดมาแต่อ้อนแต่ออก. นี่
เรื่องลำบากของการที่จะบรรลุมรรค ผล นิพพาน, เราบูชากิเลสมา
ตั้งแต่เกิดจนบัดนี้ แล้วจะเปลี่ยนเป็นบูชาพระธรรม, ธรรมะนี้มันยาก.
นี้มันก็แล้วแต่ว่า เหตุปัจจัยหรือโอกาสหรืออะไรอีกเหมือนกัน; ถ้า
มันปะเหมาะมันก็เป็นได้ การอบรมมันดี หรือธรรมมันมากพอ
มันก็อบรมให้เปลี่ยนได้, ไม่เอากิเลสแล้ว. ทีนี้ไม่คบกิเลสแล้ว, มันจะ
มากับธรรมะแล้ว สนใจที่จะปฏิบัติตามธรรมะ. นี่แสงสว่างเกิดแล้ว,
แสงสว่างแห่งความรอดมันเกิดแล้ว, เกิดตอนนี้ เกิดตอนที่เราเปลี่ยนว่า
เราจะไม่บูชากิเลสอีกต่อไป, จะบูชาของจริง ของถูกต้อง ของประเสริฐ
คือพระธรรม, หรือสัจจะความจริงของจริง นั่นนะ เป็นพุทธศาสตร์
ขึ้นมา. ก่อนนี้มันเป็นไสยศาสตร์, ความรู้ของคนลับเรียกว่า
ไสยศาสตร์, เดียวนี้มันเปลี่ยนเป็นความรู้ของคนตื่น ลืมตา ไม่หลับ.
นี้มันก็เข้ามาในทางของพุทธศาสนา : ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน, แล้วก็
ค่อยๆ ไปตามทางนี้จนถึงปลายทาง คือการบรรลุมรรคผลนิพพาน
นั่นเอง. ขอให้สนใจเถิด ว่าทางมันมีอยู่อย่างนี้.

ทั้งหมดนี้ เราจะต้องรู้สึก จะต้องรู้จัก ด้วยจิตใจแท้ๆ จะมา
เชื่ออาตมาก็ไม่ถูกดอก, เหมือนเรื่องกาลามสูตรนั้นแหละ ยืนยันอยู่
เสมอว่าต้องเป็นไปตามนั้น. ทุกเรื่องอย่าให้มันฝันหลักกาลามสูตร :
ไม่เชื่อลมมาย เชื่อเมื่อเห็นโดยประจักษ์ ว่ามันเป็นอย่างไร, แล้วมัน
จะค่อยๆ เปลี่ยน มันจะค่อยๆ เปลี่ยนมาในทางที่ถูกต้อง. เคารพ
ธรรมะ คือสัจธรรมสูงสุด, แล้วทำตามการกระทำที่ถูกต้อง ให้ลุถึง
สิ่งสูงสุดคือพระนิพพาน, นี่มันถึงจุดจบกันที่นี่.

ต้องศึกษา

ปฏิบัติธรรม

อย่างสันติวิถีโก.

ทุกอย่างมันเป็นสิ่งที่รู้สึกด้วยใจ สนฺทวิจฺจิกโก, สันทวิจฺจิกโก คำนี้ไม่ใช่คำเล็กๆ ไม่ใช่คำน้อยๆ มันเป็นคำที่มีความหมายสูงสุด, ถ้าไม่มีเรื่องสันทวิจฺจิกโกแล้วล้มเหลวหมด, เรื่องของธรรมะจะขาดสันทวิจฺจิกโกไม่ได้ดอก. เราอุตส่าห์ท่องเออะ สุวากุขาโต ภควตา ธมฺโม สนฺทวิจฺจิกโก อกาลิกโก ฯลฯ ปากว่ากันอยู่เรื่อย, แต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากสันทวิจฺจิกโก; นี่คิดดูเออะ มันไม่มีสันทวิจฺจิกโกนี้, มันว่าแต่ปากนี่, จิตใจมันไม่ได้เห็นคำใดที่เราว่าออกไป ท่องออกไป ขอให้เป็นสันทวิจฺจิกโก. ถ้าว่าความทุกข์ คำว่า ทุกฺโข ทุกฺขํ เป็นทุกข์ แล้วก็ให้มันรู้สึกด้วยจิตใจ ว่ามันเป็นทุกข์อย่างไร, กิเลสเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ก็รู้จักตัวกิเลสแล้วว่ามันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์อย่างไร, ให้มันสันทวิจฺจิกโกเสมอไป.

สิ่งที่จะต้องสันทวิจฺจิกโกก่อนเรื่องอื่นนั้นก็คือ เรื่องตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ, เรื่องรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ รัชมารมณฺ์ คุปฺปรับฺของมัน, คุสุรางของมัน, แล้วเกิดเป็นภาวิตถญาณ เป็นผัสสะเป็นเวทนาอย่างไร นี่ต้องเป็นสันทวิจฺจิกโก. แล้วก็เป็นเรื่องแรก ตามที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้ว่า เป็นจุดตั้งต้นของพรหมจรรย์. ในส่วนปริยัติก็ต้องเรียน

เรื่องนี้เป็นเบื้องต้น, ในส่วนปฏิบัติก็ต้องปฏิบัติเรื่องนี้เป็นเบื้องต้น, ในส่วนปฏิเวธก็ต้องได้ผลเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นเรื่องแรก; นี่สันทิฏฐิโกที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ. *ที่จะมาสันทิฏฐิโก กับ พุทธฺ์ สรรณํ คจฺฉามิ ธมฺมํ สรรณํ คจฺฉามิ ยากนะ,* นี้ว่าแต่ปากทั้งนั้น ยังไม่สันทิฏฐิโก นี้ยากที่สุด. ไปสันทิฏฐิโกที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เสียก่อน มันยังง่ายกว่า เพราะพอจะเห็นได้ว่า มันทำกันอย่างไร; แต่ที่จะมาให้รู้จัก พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ซึ่งยังไม่เข้าใจ เห็นไม่ได้นี้ยาก. แต่ก็ต้องว่ากันไปก่อนเถอะ, ว่าแต่ปากตามพิธีกันไปก่อน, รับ ๆ ตามพิธี แม้จะมีลักษณะเป็นไสยศาสตร์ก็ไม่ใช่ไร, ยอมรับเอาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ทั้งที่ไม่รู้อะไรกันไปก่อน, แล้วค่อยศึกษาเพิ่มเติม, เพิ่มเติม จนกว่าจะสันทิฏฐิโก.

ดับทุกข์ได้ทีหนึ่ง จะรู้จักพระพุทธเจ้าขึ้นทีหนึ่ง, รู้จักพระธรรมขึ้นทีหนึ่ง, รู้จักพระสงฆ์ขึ้นทีหนึ่ง. เราต้องดับทุกข์ในหัวใจของเราเองให้ได้เสียก่อน; พอรู้จักดับทุกข์ได้ นั่นนะ โอ้! พระพุทธเจ้าเป็นอย่างนั้น, ดับทุกข์คืออย่างนั้น, พระธรรมความดับทุกข์เป็นอย่างนั้น, พระสงฆ์ผู้ดับทุกข์ได้เป็นอย่างนั้น. ฉะนั้นจะเห็นพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ที่เป็นสันทิฏฐิโก ได้ก็ต่อเมื่อเราดับทุกข์ได้ ในจิตของเราเอง; เพียงแต่อ่านหนังสือเรื่องพระพุทธคุณ ธรรมคุณ นี้มันยังไม่ถึง, ยังไม่ถึงสันทิฏฐิโก. สันทิฏฐิโกทางปริยัตินี้เป็นแนวบ้างเท่านั้น; แต่มันไม่ใช่

ตัวจริง แต่ก็ยึดไว้ก่อน เพื่อเป็นหลัก เป็นแผนที่, เหมือนกับเป็นแผนที่ ยึดหลักไว้ก่อน : พุทธฺ์ สรรณํ คจฺฉามิ ธมฺมํ สรรณํ คจฺฉามิ ก่อนอย่าให้เปลี่ยนได้, แล้วค่อยได้เข้าไปหา, เข้าไปหา คอยจ้องที่จจะรู้.

พอจิตดับทุกข์ได้ รู้สึกว่าไม่มีทุกข์ทีหนึ่ง ก็โอ้, พระพุทธเจ้าเป็นอย่างนี้, พระพุทธเจ้าองค์ไหนที่ไหนเมื่อไรก็เป็นอย่างนี้เอง, เป็นอย่างที่ดีของเรา กำลังดับทุกข์, กำลังไม่มีทุกข์; พระธรรมก็คืออย่างนี้เอง คือความดับทุกข์. พระสงฆ์ผู้ดับทุกข์ตามก็เป็นอย่างนี้เอง; เมื่อนั้นแหละ มีสันติปฏิริโกในพระพุทธ ในพระธรรม ในพระสงฆ์ ขึ้นมา.

เดี๋ยวนี้กลัวว่า กี่ปี ๆ แล้ว มันก็จะไม่มี จะไม่มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสันติปฏิริโก. ฉะนั้นเราจึงเป็นกันจนตาย ก็ไม่ได้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ที่เป็นสันติปฏิริโก. พระณเรก็อย่าอวดดีไป จะไม่มีสันติปฏิริโกในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์; ฉะนั้นชาวบ้านก็อย่าปล่อยเฉื่อยชวาไป; พุทธบริษัททุกคนแหละ อย่าปล่อยปละละเลยในเรื่องที่จะทำให้มีสันติปฏิริโกในตัวพระธรรม ในตัวพระศาสนา.

พูดแล้วมันก็จะถูกหาว่ามากไปกระมัง; พอเราดับทุกข์ได้, เห็นทุกข์และดับทุกข์ได้, เมื่อนั้นเราเป็นพระพุทธเจ้าเอง. พูดอย่างนี้ เขาหาว่าจาบจ้วงพระพุทธเจ้า ที่จริงมันเป็นอย่างนั้น, จิตนั้นมันเป็นพระพุทธเจ้าขึ้นมาแล้ว น้อย ๆ องค์น้อย ๆ. จิตที่มันดับทุกข์ได้ รู้สึกความดับทุกข์ได้ จิตนั้นมันเป็นพระพุทธเจ้าเสียเองแล้ว; จะเรียกว่า

ถึงพระพุทธเจ้าก็ได้, มีพระพุทธเจ้าก็ได้, เพราะมันอันเดียวกันแหละ. มันมีลักษณะเป็นพระพุทธเจ้าแล้ว จึงจะเรียกว่า ถึง, ถึงความ เป็น พระพุทธเจ้า.

อุตสาห์มีสันทิฏฐิโกในความทุกข์ให้มาก, ในความดับทุกข์ให้มาก, ในพระธรรมนั้นแหละให้มาก. ธรรมะทุกอย่างมันเป็นไป เพื่อดับทุกข์; ทุกอย่างต้องเป็น สันทิฏฐิโก—เห็นแจ้งด้วยตนเอง, อกาลิโก—ไม่ขึ้นอยู่กับเวลา มันมีความเป็นของมันเอง ตายตัวของมันเอง ไม่เกี่ยวกับเวลา ไม่มีฤดู ไม่มีเวลา, โอปนยิโก—นุ่มไปดูข้างใน, ปัจจตต เวทิตัพโพ—รู้เฉพาะตน, เฉพาะตน, มันเห็นแทนกันไม่ได้.

นี่เรียกว่าสิ่งที่จะต้องรู้หลายประการ, บางประการ เกี่ยวกับพระธรรม, เกี่ยวกับการจะเข้าถึงพระพุทธศาสนา. เอามาพูดเป็นเรื่องแรกเป็นบทแรก ของหนังสือธรรมะเล่มน้อย, ธรรมะเล่มน้อย ธรรมะเล่มเดียวจบ.

ถ้าเราพูดเรื่องนี้จบ เราจะได้หนังสือเล่มเล็ก ๆ เล่มหนึ่งชื่อว่า ธรรมะเล่มน้อยเล่มเดียวจบ; หมายความว่า อาตมาจะพยายามอย่างยิ่ง ที่จะให้ศึกษาธรรมะกัน เพียงจากหนังสือเล่มน้อย ๆ นี้เล่มเดียว แล้วก็รู้เพียงพอ, รู้หมดที่ควรจะรู้ ธรรมะเล่มน้อย ธรรมะเล่มเดียวจบ มีบทแรกว่าด้วยธรรมชาติธรรมดา ของสิ่งที่เรียกว่าชีวิต; เพราะมันไม่มีปัญหาอยู่ที่อื่น นอกจากที่ชีวิต. ที่นี้เรารู้จัก

ธรรมดาของชีวิตให้ถูกต้อง หรือธรรมชาติของชีวิตให้ถูกต้อง, แล้วก็
จัดให้มันถูกต้อง เกี่ยวกับธรรมชาติของชีวิต.

ธรรมชาติของชีวิต นี้ก็ลึกลับอยู่เหมือนกัน แล้วก็หลายแง่
หลายหัวข้อ หลายประเด็น จึงเอามาพูดทีละข้อ ทีละแง่ ทีละ
ประเด็น เหมือนที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น. แล้วเราก็จะได้อาศัยแนวนี้
เพื่อศึกษาไปยังจุดสำคัญ จุดสำคัญที่จะต้องปฏิบัติ, แล้วเราจะได้
รับผลของการปฏิบัติเป็นแน่นอน เพราะว่าเราได้ทำอย่างถูกต้องหลัก
วิชา, สมัยใหม่เขาเรียกว่า ถูกเทคนิค ถูกหลักวิชา, แล้วเราก็จะมี
หวังที่จะประสบความสำเร็จ เราจะใช้หลักวิชาให้ถูกต้อง เขาเรียกว่า
เทคโนโลยี. ฟังดูภาษาไม่ใช่ภาษาของเรา, เราต้องมีเทคนิคคือ
หลักวิชา, แล้วเรารู้จักใช้หลักเทคนิคให้ถูกต้อง เรียกว่าเทคโนโลยี,
มีเทคโนโลยีในพระธรรม, แล้ว พระธรรมก็จะสำเร็จประโยชน์แก่เรา.

นี่วันแรกของวันเสาร์แรก แห่งภาคมาฆบูชา เราเริ่มเรื่อง
ธรรมะเล่มน้อยเล่มเดียวจบ เป็นการสมควรแก่เวลาแล้ว. เข้าใจว่า
เราคงจะได้ช่วยให้ธรรมะมาปรากฏแก่เราได้มากกว่าแต่ก่อน, ง่าย
กว่าแต่ก่อน, สะดวกดายกว่าแต่ก่อน ขอให้สนใจด้วย.

ขอยุติการบรรยายในวันนี้ไว้เพียงเท่านี้ ให้โอกาสแก่พระคุณ
เจ้า สวดบทธรรมคณสาธยาย เป็นเครื่องส่งเสริมกำลังใจในการศึกษา
ปฏิบัติของท่านทั้งหลาย แต่ละคนๆ สืบต่อไป.

หนังสือเล่มน้อยเล่มนี้ ก็ต้องการให้
ท่านทั้งหลาย สนใจเรื่อง ตา หู จมูก
ลิ้น กาย ใจ ในฐานะเป็นเรื่องสำคัญ
ที่สุดที่มนุษย์จะต้องรู้, ไม่อย่างนั้นท่าน
จะแก้ปัญหาอะไรไม่ได้ในทางจิตใจ.

รายชื่อเจ้าภาพ

เผยแผ่ธรรมะใกล้มือ

๑. กฤตศรันธย์ เตชะเจริญอนันต์
๒. กฤติมา ศรีสมศักดิ์
๓. กัณณวันต์ สฤจจิตตเจริญ
๔. กีกัก้อง ฤกษ์ลักษณ์ธนนท์
๕. กุลกนิษฐ์ สุธรรมชัย
๖. จอย ขายแสน
๗. จันทรพร เหล่าประภากร
๘. จิราพร เปรมโยธิน
๙. เจริญศรี ประवालปัทม์
๑๐. ตริตาเวสน์ ไสธนะเสถียร
๑๑. ทรงยศ และปณิดา จันทจิตร
๑๒. ทวีเกียรติ ทวีกิจสัมพันธ์
๑๓. ทิพธิดา สุขุม
๑๔. ทูล —
๑๕. ธนิตย์ ไพบุลย์
๑๖. ธิตานันตร์ รัตนแสนยานุภาพ
๑๗. นลินี ภัทรากรกุล
๑๘. นัยน์ปพร สิริจริยาพร และครอบครัว
๑๙. บุญยวีร์ โพธิ์ศรี
๒๐. พรทิวรา กลิ่นพิกุล และครอบครัว
๒๑. เพียงพร ลาภคล้ายมา
๒๒. ด.ช. ภาวตล และ ด.ญ. จรรย์มณฑน์ แจ่มจันทร์
๒๓. ภรณี บุญมี
๒๔. ภาวินี แซ่เฮี้ย
๒๕. ภูมิใจ อินทพรโสภิต
๒๖. ภูริณัฐ แหวนบุญกิจ
๒๗. ยศวดี แววศร
๒๘. ลัดดาวัลย์ โลหะศิริภากรณ
๒๙. วรณวิภา มั่งคั่ง และครอบครัว
๓๐. วัลภา เจษฎาวานิชกุล
๓๑. วิสิทธิ์ วัฒนเชษฐ์
๓๒. ศิริรัตน์ อุฬารตินนท์
๓๓. สัมพันธ์ และเสาวนีย์ สุนทรภูษิต
๓๔. สิริกร บุญเลิศ
๓๕. สุธีร์ คันธารวงสกุล

รายชื่อเจ้าภาพ เผยแผ่ธรรมะใกล้มือ ร่วมกับตักบาตรเดือนเกิด

๓๖. สุธีรา เตชะธนะวัฒน์
๓๗. สุพัตรา แซ่ตั้ง
๓๘. สุพัตรา อ้นเจริญ
๓๙. สุรียา วิรุฬห์บัณฑิตกุล
๔๐. สุรีย์พร รุ่งรส
๔๑. สุวิตตรา แซ่มะขึ้น
๔๒. อภิรัตน์ รัตนอภิรมยกิจ
๔๓. อรพร วิศุภกาณูจน์
๔๔. อรวรรณ โฉมศรี
๔๕. Chiraporn Ruangsawang
๔๖. Kanyasorn Wichayathian
๔๗. Veerachai Photipatcha
๔๘. Wilawan Wichitcharoen
๔๙. บจก. คงกิจเจริญฮาร์ดแวร์
๕๐. บจก. เอส.คอนสแตนท์ เอ็นจิเนียริง
๕๑. หจก. ต. เจริญ

๑. กรรณิกา สุमानนท์
๒. กฤษฏา ทลีอาภรณ์
๓. ขนิษฐา เบลนนี่
๔. จิราพร เปรมโยธิน
๕. จินต์ณัชชา กุลกิริติยุต
๖. ฉวีวรรณ คงเจริญกิจกุล
๗. ณัฐพัชร์ และกนกวรรณ วงษ์สวัสดิ์
๘. บุญขรัสมิ์ นุวัฒน์ไกรสิน
๙. ปรียา ศรีสมบุญนานนท์
๑๐. ปิยพร โกมลวิชัย
๑๑. ผาสุข พิมพ์พระ
๑๒. ภัคกร วิสุทธิกุลพานิชย์
๑๓. วัลภา เจษฎานิชกุล
๑๔. ศิวพร สุวรรณมณี
๑๕. สุวิตตรา แซ่มะขึ้น
๑๖. อุไรวัลย์ รัตนบวรชัย

สหุพทาน์ ธมฺมทาน์ ชินาติ
การให้ธรรมะ ชนะการให้ทั้งปวง

พูดกันถึงเรื่องธรรมชาติธรรมดาของชีวิต
มนุษย์ ให้เป็นที่เข้าใจ โดยหลักพื้นฐาน
ทุกแง่ทุกมุมกันเสียก่อน ว่าธรรมดา
ของมันมีอยู่อย่างไร, แล้วเราจะเข้าไป
เกี่ยวข้อง ด้วยการพัฒนาให้มันเจริญ
งอกงามขึ้นมาได้อย่างไร, และจะไปถึง
ไหนกัน



ธรรมะใกล้มือ

